

Den danske
UNESCO-nationalkommission

FN's organisation
for uddannelse, videnskab,
kultur og kommunikation
og information

Undervisning i globalt medborgerskab

TEMAER OG LÆRINGSMÅL

Udgivet af UNESCO, FN's organisation for uddannelse, videnskab og kultur, 7 place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, Frankrig og Den danske UNESCO-nationalkommission, Undervisningsministeriet, Internationalt Kontor, Frederiksholms Kanal 21, 1220 København K, Danmark

© UNESCO og Den danske UNESCO-nationalkommission, 2017

UNESCO ISBN 978-92-3-000030-1

Publikationen er tilgængelig i Open Access med Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CCBY-SA 3.0 IGO) -licens (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). Ved brug af indholdet i denne publikation accepterer brugerne samtidig betingelserne for UNESCO's Open Access register (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>).

De anvendte betegnelser og fremstillingen af materiale i denne publikation er ikke et udtryk for UNESCO's officielle holdning til den juridiske status i noget land, territorium, område eller nogen by, de pågældende myndigheder eller til den geografiske afgrænsning af grænser.

De synspunkter og idéer, der gives udtryk for i publikationen, står for forfatterens egen regning og er ikke nødvendigvis udtryk for UNESCO's officielle holdning og forpligter ikke organisationen.

Original titel: *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives* Udgivet i 2015 af UNESCO, FN's organisation for uddannelse, videnskab og kultur. ISBN 978-92-3-100102-4 - Tilgængelig i Open Access under CC-BY-SA 3.0 IGO licens

Forsidefoto: © Shutterstock/mama_mia

Fotos: s.12-13, s.20, s.44-45 © Shutterstock/Danylo Staroshchuk

Grafisk design: Aurelia Mazoyer

Oversættelse fra originalversion på engelsk ved Udenrigsministeriets
Kompetencecenter

Den danske udgave er udgivet af UNESCO og Den danske UNESCO-nationalkommission med økonomisk støtte fra Undervisningsministeriet.

Undervisning i globalt medborgerskab

TEMAER OG LÆRINGSMÅL

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Tak	9
Liste over forkortelser	11
1. Indledning	13
1.1 Hvad er undervisning i globalt medborgerskab?	14
1.2 Hvordan er denne vejledning udarbejdet?	17
1.3 Hvem henvender vejledningen sig til, og hvordan kan den bruges?	18
2. Vejledning – læringsindhold i undervisning i globalt medborgerskab	21
2.1 Læringsdimensioner	22
2.2 Læringsudbytte	22
2.3 Kompetenceområder	23
2.4 Temaer	25
2.5 Mål	25
2.6 Nøglebegreber	26
2.7 Vejledningsmatrix	26
3. Implementering af undervisning i globalt medborgerskab	45
3.1 Hvordan integreres det i uddannelsessystemerne?	46
3.2 Hvordan formidles det i klasseværelset?	51
3.3 Hvordan vurderer man læringsudbyttet?	56
Bilag	59
Bilag 1: Udvalgte praksis og ressourcer på nettet	60
Bilag 2: Bibliografi	67
Bilag 3: Liste over deltagere i feltforsøg	74

Liste over tabeller

Tabel A: Generel vejledning	28
<hr/>	
Tabel B: Emner og uddybede læringsmål	30
B.1 Emne: Lokale, nationale og globale systemer og strukturer	32
B.2 Emne: Forhold, der har indflydelse på interaktion og forbundethed i samfund på lokalt, nationalt og globalt niveau	33
B.3 Emne: Underliggende antagelser og magtforhold	34
B.4 Emne: Forskellige identitetsniveauer	35
B.5 Emne: Forskellige fællesskaber, folk tilhører, og hvordan disse er indbyrdes forbundet	36
B.6 Emne: Forskelle og respekt for mangfoldighed	37
B.7 Emne: Handlinger, der kan foretages individuelt eller kollektivt	38
B.8 Emne: Etisk ansvarlig adfærd	39
B.9 Emne: Fremme engagement og handling	40
<hr/>	
Tabel C: Nøgleord	42

Liste over bokse

Boks 1: Begrebsmæssige kernedimensioner i undervisning i globalt medborgerskab	15
<hr/>	
Boks 2: Anvendelse af den pædagogiske vejledning på landeniveau	18
<hr/>	
Boks 3: Centralt læringsudbytte	22
<hr/>	
Boks 4: Centrale elevkompetencer	23
<hr/>	
Boks 5: Temaer	25

Forord

UNESCO har fremmet læring i globalt medborgerskab siden lanceringen af FN generalsekretærens Global Education First Initiative (GEFI) i 2012, hvor undervisning i globalt medborgerskab blev et af de tre prioriterede uddannelsesområder.

Denne publikation med titlen "Undervisning i globalt medborgerskab: Temaer og læringsmål" er den første pædagogiske vejledning fra UNESCO om læring og undervisning i globalt medborgerskab. Den er udarbejdet som resultat af en omfattende forsknings- og høringsproces med eksperter fra hele verden. Vejledningen tager udgangspunkt i UNESCO's publikation "Global Citizenship Education: Preparing learners for the challenges of the 21st century" samt resultaterne af tre centrale UNESCO begivenheder om undervisning i globalt medborgerskab: den tekniske høring om undervisning i globalt medborgerskab (september 2013) samt første og andet UNESCO forum om undervisning i globalt medborgerskab, der blev afholdt hhv. i december 2013 og januar 2015. Før vejledningen blev færdiggjort, blev den afprøvet i felten af interessenter fra uddannelsessektoren i udvalgte lande i hver region for at sikre vejledningens relevans i forskellige geografiske, sociale og kulturelle sammenhænge.

I tråd med UNESCO's grundlæggende arbejde med at afklare det begrebsmæssige grundlag for undervisning i globalt medborgerskab og fremlægge politiske og programorienterede retningslinjer er dokumentet blevet udarbejdet som svar på medlemsstaternes behov for en generel vejledning i, hvordan undervisning i globalt medborgerskab kan indarbejdes i de enkelte landes uddannelsessystemer. Vejledningen indeholder forslag til, hvordan der i praksis kan arbejdes med læring i globalt medborgerskab i undervisningen med konkrete idéer til temaer til forskellige alderstrin og læringsudbytte, der let kan tilpasses lokale kontekster. Denne vejledning er tænkt som en ressource for udvikling af læseplaner, for undervisere, lærere samt beslutningstagere, men den kan også være nyttig for andre aktører på uddannelsesområdet i ikke-formelle og uformelle læringsmiljøer.

I en tid hvor der er et udtalt behov for, at det internationale samfund fremmer fred, trivsel, velstand og bæredygtighed, indeholder dette nye UNESCO dokument retningslinjer, der kan hjælpe medlemsstaterne med at sikre, at alle lærende uanset alder og baggrund kan udvikle sig til informerede, kritiske, socialt forbundne, etiske og engagerede globale medborgere.

Qian Tang, Ph. D.
Undergeneraldirektør for uddannelse

Tak

Denne pædagogiske vejledning med titlen "Undervisning i globalt medborgerskab: Temaer og læringsmål" blev iværksat af De Forenede Nationers organisation for uddannelse, videnskab og kultur (UNESCO). Udarbejdelsen blev under ledelse af Soo Hyang Choi (leder af afdelingen for undervisning, læring og indhold hos UNESCO) koordineret af Chris Castle, Lydia Ruprecht og Theophania Chavatzia i afdelingen for sundhed og undervisning i globalt medborgerskab.

Dina Kiwan, lektor ved American University i Beirut, og Mark Evans, lektor ved University of Toronto, har været bidragende forfattere. Kathy Attawell og Jane Kalista har som uafhængige konsulenter redigeret forskellige afsnit.

UNESCO afholdt møde i den rådgivende ekspertgruppe (EAG) om undervisning i globalt medborgerskab (GCED) i juni 2014 i Paris og skal hermed takke alle, der deltog i mødet og/eller fremsatte kommentarer til de forskellige udkast: Abbie Raikes, UNESCO HQ, Albert Motivans, UIS, Alexander Leicht, UNESCO HQ, Carolina Ibarra, Universidad de los Andes, Colombia, Dakmara Georgescu, UNESCO Beirut, Carolee Buckler, UNESCO HQ, Dirk Hastedt, IEA, Felisa Tibbitts, administrerende direktør og stifter af Human Rights Education Associates, Gwang-Chol Chang, UNESCO Bangkok, Hyojeong Kim, APCEIU, Injairu Kulundu, Activate! Change Drivers, Jeongmin Eom, APCEIU, Ji Min Cho, KICE, Jinhee Kim, KEDI, Jun Morohashi, UNESCO Haiti, Kate Anderson Simons, LMTF, Brookings, Koji Miyamoto, OECD, Miguel Silva, Europarådets Nord-Syd-center, Muhammad Faour, York University, Onemus Kiminza, undervisningsministeriet i Kenya, Ralph Carstens, IEA, Stephanie Knox Cubbon, Lærere uden grænser, Tony Jenkins, universitetet i Toledo, Werner Wintersteiner, universitetet i Klagenfurt, Wing-On Lee, National Institute of Education, Singapore, Yolanda Leyvas, National Institute for the Evaluation of Education, Mexico.

Vi skal hermed takke for de skriftlige kommentarer og bidrag fra: Akemi Yonemura, UNESCO Dakar, Aliénor Salmon, UNESCO Bangkok, Amalia Miranda Serrano, UNESCO Bangkok, Amina Hamshari, UNESCO HQ, Anantha Kumar Duraiappah, MGIEP, Christina Von Furstenberg, UNESCO HQ, Hegazi Idris Ibrahim, UNESCO Beirut, Hugue Charnie Ngandeu Ngatta, UNESCO HQ, Musafir Shankar, MGIEP, Nabila Jamshed, MGIEP, Operti Renato, IBE. Der er modtaget skriftlige kommentarer fra Margaret Sinclair, PEIC, samt mundtlige bidrag fra andre deltagere ved det andet UNESCO forum om undervisning i globalt medborgerskab (d. 28-30. januar 2015).

UNESCO vil samtidig benytte lejligheden til at takke dem, der deltog i afprøvningsfasen, for deres nyttige feedback, heriblandt APCEIU for den koordinerende feedback fra de koreanske lærere, Fadi Yarak, ministeriet for undervisning og videregående uddannelse i Libanon for feedback fra embedsværket samt Marie-Christine Lecompte, Olivia Flores og Rosie Agoi, ASP-net koordinatorene i hhv. Canada, Mexico og Uganda, sammen med skoler, lærere og elever i de lande, der deltog i felttesten.

Endelig vil vi takke Chantal Lyard for redaktionel støtte, Aurélie Mazoyer, der har stået for design og layout, Martin Wickenden og Nanna Helen Engebretsen, der har sørget for den koordinerende support under udarbejdelsen af dokumentet.

Liste over forkortelser

APCEIU	Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding
ASPnet	ASP-skolenetværk (UNESCO)
EAG	Rådgivende ekspertgruppe
ECOWAS	Det Økonomiske Fællesskab af Vestafrikanske Stater
ESC	Uddannelsesprogram for social samhørighed
ESD	Uddannelse for bæredygtig udvikling
FN	De Forende Nationer
GCED	Undervisning i globalt medborgerskab
GEFI	FN generalsekretærens Global Education First Initiative
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH
HIV/AIDS	Human Immunodeficiency Virus/ Acquired Immune Deficiency Syndrome
HQ	Hovedsæde
IBE	International Bureau of Education (UNESCO)
IKT	Informations- og kommunikationsteknologi
IEA	Den internationale sammenslutning for evaluering af uddannelsesresultater
KEDI	Korean Educational Development Institute
KICE	Korea Institute for Curriculum and Evaluation
LMTF	Learning Metrics Task Force LTLT Learning to Live Together
MGIEP	Mahatma Gandhi Institute of Education for Peace and Sustainable Development
NGO	Ikke-statslig organisation
OHCHR	FN's Højkommissariat for menneskerettigheder
OSCE/ODIHR	Organisationen for sikkerhed og samarbejde i Europa/kontoret for demokratiske institutioner og menneskerettigheder
PEIC	Protect Education in Insecurity and Conflict
SDGs	Verdensmål for bæredygtig udvikling
UIS	UNESCO's institut for statistik
UK	Det Forenede Kongerige
UNEP	De Forende Nationers miljøprogram
UNESCO	De Forenede Nationers organisation for uddannelse, videnskab og kultur
UNICEF	De Forenede Nationers børnefond

1

Indledning

1.1 Hvad er undervisning i globalt medborgerskab

"Undervisning giver os en indgående forståelse af, at vi er forbundet som borgere i det globale samfund, og at vores udfordringer er indbyrdes forbundne."

Ban Ki-moon, FN's generalsekretær

Begrebet medborgerskab har udviklet sig over tid. Historisk set var det ikke alle, der var borgere - f.eks. var det kun mænd eller folk, der ejede fast ejendom, der kunne blive borgere.¹ I det seneste århundrede er der sket en gradvis bevægelse mod en mere inkluderende opfattelse af (med)borgerskab; en udvikling, der er sket i takt med udviklingen af borgerrettigheder samt politiske og sociale rettigheder.² De nuværende perspektiver på nationalt borgerskab varierer fra land til land og afspejler blandt andet forskelle i landenes politiske og historiske kontekst.

En stadigt mere globaliseret verden har gjort det relevant at spørge, hvad der udgør et meningsfyldt medborgerskab, samt hvad medborgerskabets globale dimensioner indebærer. Selv om tanken om, at globalt medborgerskab rækker videre end nationalstaten, ikke er ny, har ændringer i den globale kontekst, f.eks. oprettelsen af internationale konventioner og traktater, væksten i transnationale organisationer, virksomheder og civilsamfundsbevægelser samt udviklingen af internationale menneskerettighedsrammer, stor betydning for det globale medborgerskab. Det må erkendes, at der er vidt forskellige perspektiver på begrebet globalt medborgerskab, herunder f.eks. i hvilket omfang det udvider og kompletterer det traditionelle borgerskab i forhold til en nationalstat, eller i hvilket omfang det konkurrerer med det.

Med globalt medborgerskab³ menes en oplevelse af, at man tilhører et større samfund og en fælles menneskehed. Det lægger vægt på politisk, økonomisk, social og kulturel gensidig afhængighed og indbyrdes forbundethed mellem det lokale, det nationale og det globale.

Den stigende interesse i globalt medborgerskab har også medført øget opmærksomhed omkring den globale dimension i undervisning i medborgerskab samt konsekvenserne i forhold til politik, læseplaner, undervisning og læring.⁴ Undervisning i globalt medborgerskab dækker tre begrebsmæssige keredimensioner, som er fælles for forskellige definitioner og fortolkninger af undervisning i globalt medborgerskab. Disse kerneområder bygger på en gennemgang af litteratur, begrebsmæssige rammer, tilgange og læseplaner inden for

¹ Jf. Heater (1990); Ichilov (1998); Isin (2009).

² Jf. Marshall (1949).

³ UNESCO (2014) Global citizenship education: Preparing learners for the challenges of the 21st century.

⁴ Jf. Albala-Bertrand (1995); Banks (2004); Merryfield (1998); Peters, Britton og Blee (2008).

undervisning i globalt medborgerskab samt på UNESCO's tekniske høringer og seneste arbejde på dette område. De kan fungere som basis for definitionen af mål for undervisningen i globalt medborgerskab, læringsmål og kompetencer samt prioriteter for vurdering og evaluering af læring. Disse kernerdimensioner er baseret på, og omfatter, aspekter fra alle tre læringsdimensioner: den kognitive, den socioemotionelle og den adfærdsrelaterede dimension. De er indbyrdes forbundne og præsenteres nedenfor, idet der for hvert angives den læringsdimension, der fokuseres mest på i læringsprocessen:

Boks 1: Begrebsmæssige kernerdimensioner i undervisning i globalt medborgerskab

Den kognitive dimension:

At tilegne sig viden, forståelse og kritisk tænkning om globale, regionale, nationale og lokale forhold samt forskellige landes og befolkningers indbyrdes forbundethed og gensidige afhængighed.

Den socioemotionelle dimension:

At have en følelse af at tilhøre en fælles menneskehed, dele værdier og ansvar, empati, solidaritet og respekt for forskelligheder og mangfoldighed.

Den adfærdsrelaterede dimension:

At agere effektivt og ansvarligt på lokalt, nationalt og globalt niveau med henblik på at skabe en mere fredelig og bæredygtig verden.

Undervisning i globalt medborgerskab skal være transformativ, således at eleverne tilegner sig den viden, de færdigheder, værdier og holdninger, som er nødvendige for, at de kan bidrage til en mere inklusiv, retfærdig og fredelig verden. Undervisning i globalt medborgerskab anlægger en multifacetteret tilgang, hvor der anvendes begreber og metodikker, der allerede anvendes på andre områder, herunder undervisning i menneskerettigheder, undervisning i fred, undervisning i bæredygtig udvikling og undervisning i mellemfolkelig forståelse⁵, og søger at fremme de fælles mål. Undervisning i globalt medborgerskab sker i et livslangt læringsperspektiv med start i den tidlige barndom og videre gennem alle uddannelsesniveauer og ind i voksenlivet. Denne undervisning kræver dermed både formelle og uformelle tilgange, læseplaner og frivillige aktiviteter samt konventionelle og ukonventionelle veje til deltagelse.⁶

⁵ UNESCO (2014). Education Strategy 2014-2021, s. 46.

⁶ UNESCO (2014). Global citizenship education: Preparing learners for the challenges of the 21st century.

Formålet med undervisning i globalt medborgerskab er, at eleverne:

- udvikler en forståelse af globale magtforhold, rettigheder og ansvar, globale forhold og forbindelser mellem globale, nationale og lokale systemer og processer,
- anerkender og forstår forskelle og mange identiteter, f.eks. kultur, sprog, religion, køn og vores fælles menneskehed, og udvikler færdigheder til at kunne begå sig i en stadig mere forskelligartet verden,
- udvikler og anvender kritiske færdigheder, der er nødvendige for at kunne agere som medborger, f.eks. i forhold til rettigheder, kritisk undersøgelse, informationsteknologi, mediekendskab, kritisk tænkning, beslutningstagning, problemløsning, forhandling, fredsskabelse og personligt og socialt ansvar,
- anerkender og undersøger overbevisninger, holdninger og værdier, og hvordan de påvirker beslutninger på det politiske og sociale område, opfattelse af social retfærdighed og aktivt medborgerskab,
- udvikler en omsorgsfuld og empatisk holdning til andre og miljøet samt respekt for mangfoldighed,
- udvikler værdier i relation til rimelighed og social retfærdighed samt færdigheder til kritisk at analysere kønsbaserede uligheder, samfundsøkonomisk status, kultur, religion, alder og andre forhold,
- deltager i og bidrager i forhold til aktuelle globale problemstillinger på lokalt, nationalt og globalt niveau som informerede, engagerede, ansvarlige og lydhøre globale borgere.

Prioritet – ligestilling mellem kønnene: Undervisning i globalt medborgerskab kan spille en vigtig rolle ved at bidrage til ligestilling mellem kønnene, hvilket er en af UNESCO's to overordnede prioriteter. Undervisning i globalt medborgerskab er baseret på menneskerettigheder, og ligestilling mellem kønnene er en grundlæggende menneskerettighed. Piger og drenge lærer om kønspolitiske holdninger, roller, forventninger og adfærd i både skolen og i hjemmet. Undervisning i globalt medborgerskab kan fremme ligestilling mellem kønnene via oparbejdelse af viden, færdigheder, værdier og holdninger, som fremmer lige værdi af kvinder og mænd, skaber respekt og sætter unge i stand til at stille kritiske spørgsmål i forhold til kønsroller og forventninger, som er skadelige og/eller fremmer diskrimination på grundlag af køn og kønsstereotyper.

1.2 Hvordan er denne vejledning udarbejdet?

Denne vejledning er baseret på forskning og praksis inden for undervisning i globalt medborgerskab. Den er udarbejdet på grundlag af nylige publikationer fra UNESCO og tekniske høringer på dette område⁷ samt input fra eksperter i undervisning i globalt medborgerskab og ungdomsrepræsentanter. Dokumentet er gennemgået af UNESCO's rådgivende ekspertgruppe (EAG) bestående af interne og eksterne eksperter inden for undervisning i globalt medborgerskab, transformativ pædagogik, udarbejdelse af læseplaner og ikke-formel uddannelse fra alle verdens regioner. Den rådgivende ekspertgruppe drøftede og gav feedback på det første udkast til dokumentet på et møde i juni 2014. Yderligere bidrag blev modtaget ved høringer i september og oktober 2014. Vejledningen blev endvidere drøftet på UNESCO's andet forum om undervisning i globalt medborgerskab (Paris, januar 2015), hvor deltagerne bidrog med feedback.

Før vejledningen blev færdiggjort, blev den afprøvet i felten af interessenter fra uddannelsessektoren, herunder embedsmænd i ministerier, folk der udarbejder læseplaner, og lærere i udvalgte lande i hver region.

Dette er første udgave af vejledningen, som er tænkt som et dynamisk dokument. Der vil blive udarbejdet yderligere udgaver efter behov og i takt med, at vi lærer af erfaringerne med at implementere undervisning i globalt medborgerskab i forskellige kontekster. UNESCO vil hilse forslag og eksempler fra forskning og praksis velkommen til brug for fremtidige udgaver af denne vejledning.

⁷ For eksempel Global Citizenship Education: An emerging perspective baseret på den tekniske høring om undervisning i globalt medborgerskab (september 2013) og Global Citizenship Education: Preparing learners for the challenges of the 21st century, et sammendrag af resultaterne af UNESCO's første forum om undervisning i globalt medborgerskab (december 2013).

1.3 Hvem er vejledningen til, og hvordan kan den bruges?

Denne vejledning er tænkt som en ressource for undervisere, dem der udarbejder læseplaner, lærere samt beslutningstagere. Den kan også være nyttig for andre med interesse i undervisning, som er involveret i planlægning, tilrettelæggelse og formidling af undervisning i globalt medborgerskab i de formelle og ikke-formelle uddannelsessektorer. Undervisere kan f.eks. bruge vejledningen til at få en bedre forståelse af undervisning i globalt medborgerskab og som inspiration til aktivitetssidéer. Dem, der udarbejder læseplaner, kan bruge og tilpasse emner og læringsmål i vejledningen til deres respektive lande og udarbejde nationale læseplaner. Beslutningstagere på uddannelsesområdet kan bruge vejledningen til at vurdere den rolle, undervisning i globalt medborgerskab spiller, og identificere relevante nationale uddannelsesprioriteter.

Som det fremgår af nedenstående figur, er denne vejledning udarbejdet på en så fleksibel måde, at der er plads til høring, tilpasning og kontekstualisering på landeniveau fra uddannelsesformidlere, som kan identificere relevante indgangspunkter, udvikle detaljerede og konkrete kontekstspecifikke vejledninger, adressere behov i relation til formidlingskapacitet og støtte implementeringsprocessen i samråd med relevante interessenter.

Boks 2: Anvendelse af den pædagogiske vejledning på landeniveau

Det er ikke hensigten, at denne vejledning skal være et sæt håndfaste regler. Formålet er derimod, at den kan fungere som en ramme for undervisning i globalt medborgerskab, der let kan tilpasses forskellige nationale og lokale kontekster. Den kan også anvendes til at bygge videre på eksisterende arbejde på relaterede områder (f.eks. samfundsfag og undervisning i menneskerettigheder, bæredygtig udvikling, i mellemfolkelig forståelse eller lignende). De foreslåede emner og læringsmål i denne vejledning er ikke udtømmende; de kan og bør komplementeres af andre temaer og emner, som er relevante og hensigtsmæssige i den lokale kontekst. Endvidere kan der tilføjes nye emner til dem, der allerede er omfattet af vejledningen, i takt med, at verden ændrer sig. Nogle af de temaer og læringsmål, der findes i denne vejledning, er måske allerede omfattet af eksisterende undervisningsprogrammer. I så fald kan vejledningen bruges som en supplerende ressource eller som tjekliste eller reference i forbindelse med mangelanalyse ved gennemgang af eller ønske om at styrke sådanne eksisterende programmer.

Vejledning-læringsindhold i undervisning i globalt medborgerskab

2.1 Læringsdimensioner

Undervisning i globalt medborgerskab er baseret på de tre læringsdimensioner – den kognitive, den socioemotionelle og den adfærdsrelaterede. Disse tre dimensioner svarer til de fire læringsøjler, som beskrives i rapporten *“Learning: The Treasure Within”*: At lære at vide, gøre, være og leve sammen.

- Den kognitive dimension: viden og evne til at tænke, så man bedre kan forstå verden og dens kompleksiteter.
- Den socioemotionelle dimension: værdier, holdninger og sociale færdigheder, der gør det muligt for elever at udvikle sig følelsesmæssigt, psykosocialt, og fysisk og sætter dem i stand til at leve sammen med andre i respekt og fred.
- Den adfærdsrelaterede dimension: adfærd, resultater, praktisk anvendelse og engagement.

Det centrale læringsudbytte, de centrale elevkompetencer, temaer og læringsmål, som foreslås i denne vejledning, er baseret på de tre ovennævnte læringsdimensioner. De er indbyrdes forbundne og integreret i læringsprocessen, og skal ikke opfattes som separate læringsprocesser.

2.2 Læringsudbytte

Læringsudbytte beskriver den viden, de færdigheder, værdier og holdninger, som eleverne kan tilegne sig og udvise som følge af undervisningen i globalt medborgerskab. I overensstemmelse med de tre ovennævnte læringsdimensioner (kognitive, socioemotionelle og adfærdsrelaterede) præsenterer denne vejledning følgende gensidigt forstærkende læringsudbytte:

Boks 3: Centralt læringsudbytte

Kognitivt læringsudbytte

- Eleverne tilegner sig viden og forståelse af lokale, nationale og globale problemstillinger samt de forskellige lande og befolkningers indbyrdes forbundethed og gensidige afhængighed
- Eleverne udvikler færdigheder inden for kritisk tænkning og analyse

Socioemotionelt læringsudbytte

- Eleverne oplever en følelse af at høre til en fælles menneskehed, som deler værdier og ansvar, der er baseret på menneskerettighederne
- Eleverne udvikler holdninger formet af empati, solidaritet og respekt for forskelligheder og mangfoldighed

Adfærdsrelateret læringsudbytte

- Eleverne agerer effektivt og ansvarligt på lokalt, nationalt og globalt niveau med en mere fredelig og bæredygtig verden for øje
- Eleverne udvikler motivation og vilje til at udføre nødvendige handlinger

2.3 Kompetenceområder

Denne vejledning identificerer tre kompetencer for eleven i relation til undervisning i globalt medborgerskab. De henviser til de karaktertræk og egenskaber, som undervisningen i globalt medborgerskab søger at udvikle hos eleverne, og de svarer til det førnævnte centrale læringsudbytte. Disse kompetencer er: At være informeret og i stand til at forholde sig kritisk; socialt forbunden og med respekt for mangfoldighed; etisk ansvarlig og engageret. De tre elevkompetencer er fastlagt på baggrund af en gennemgang af litteraturen og begrebsrammerne for undervisning i medborgerskab, en gennemgang af tilgange og læseplaner samt UNESCO's tekniske høringer og seneste arbejde i forbindelse med undervisning i globalt medborgerskab. Disse er opsummeret nedenfor:

Boks 4: De vigtigste elevegenskaber

At være informeret og i stand til at forholde sig kritisk

Viden om globale magtforhold og strukturer, en forståelse af den indbyrdes afhængighed og forbindelse mellem globale og lokale problemstillinger, viden og færdigheder til at agere som medborger i forhold til rettigheder og samfundsdeltagelse, som f.eks. kritisk undersøgelse og analyse med fokus på aktivt engagement i læring.

Eleverne udvikler deres opfattelse af verden, globale temaer, magtforhold og -systemer, herunder politik, historie og økonomi, og forstår individers og gruppers rettigheder og ansvar (f.eks. kvinders og børns rettigheder, oprindelige folks rettigheder, virksomhedernes sociale ansvar) og anerkender den indbyrdes forbundethed mellem lokale, nationale og globale forhold, strukturer og processer. Eleverne udvikler færdigheder til kritisk undersøgelse (f.eks. hvor de kan finde oplysninger, og hvordan de kan analysere og bruge bevismateriale), mediekendskab og en forståelse af, hvordan information formidles og kommunikerer. De udvikler deres evne til at undersøge globale temaer og problemstillinger (f.eks. globalisering, gensidig afhængighed, migration, fred og konflikt, bæredygtig udvikling) ved at planlægge undersøgelser, analysere data og formidle deres resultater. Et vigtigt område er, hvordan sproget bruges; nærmere bestemt hvordan muligheder for at kunne forholde sig kritisk påvirkes af det engelske sprogs dominans, og hvordan dette påvirker ikke-engelsktalendes adgang til information, og der er fokus på udvikling af kritiske færdigheder i forhold til at kunne agere som borger på engagement i livslang læring med henblik på at kunne indgå i informerede og målbevidste borgeraktioner.

Socialt forbunden og med respekt for mangfoldighed

En forståelse af identiteter, relationer og tilhørsforhold; en forståelse af fælles værdier og en fælles menneskehed, udvikling af en forståelse af og respekt for forskelligheder og mangfoldighed; og en forståelse af det komplekse forhold mellem mangfoldighed og fællesskab.

Eleverne lærer om deres identitet, og hvor de er placeret i forskellige relationer (f.eks. familie, venner, skole, lokalsamfund, land) som grundlag for at forstå medborgerskabets globale dimension. De udvikler en forståelse af forskelle og mangfoldighed (f.eks. kultur, sprog, køn, seksualitet, religion), af hvordan tro og værdier påvirker folks syn på dem, der er anderledes, og grundene til og betydningen af ulighed og diskrimination. Elever tænker også over fælles faktorer, der rækker ud over forskellighederne, og udvikler den viden, samt de færdigheder, værdier og holdninger, der er nødvendige for at kunne respektere forskelligheder og leve side om side med andre.

Etisk ansvarlig og engageret

På baggrund af menneskerettighedstilgange og inkluderende holdninger og værdier vedrørende omsorg for andre og miljøet: personligt og socialt ansvar samt udviklingen af færdigheder til at deltage i samfundet og bidrage til en bedre verden via informerede, etiske og fredelige handlinger.

Eleverne udforsker deres egne og andres overbevisninger, holdninger og værdier. De forstår, hvordan overbevisninger, holdninger og værdier ligger til grund for sociale og politiske beslutningsprocesser på lokalt, nationalt, regionalt og globalt niveau samt de udfordringer, som modsætningsfyldte og modstridende overbevisninger og værdier frembyder. Eleverne udvikler også deres forståelse af social uretfærdighed i lokale, nationale, regionale og globale kontekster og forstår, hvordan sådanne uretfærdigheder er indbyrdes forbundet. Etiske forhold (f.eks. i forbindelse med klimaforandringer, forbrugerisme, økonomisk globalisering, fair trade, migration, fattigdom og rigdom, bæredygtig udvikling, terrorisme, krig) adresseres også. Eleverne forventes at reflektere over etiske konflikter i forbindelse med sociale og politiske ansvarsområder samt deres valg og beslutningers videre indflydelse. Eleverne udvikler også viden, færdigheder og holdninger, så de drager omsorg for andre og miljøet samt for aktivt medborgerskab. Disse omfatter medfølelse, empati, samarbejde, dialog, sociale iværksætterinitiativer og aktiv deltagelse. De lærer, hvordan de som borgere kan engagere sig på lokalt, nationalt og globalt niveau, og præsenteres for eksempler på individuelle og fælles handlinger, som andre har taget for at adressere globale problemstillinger og social uretfærdighed.

2.4 Temaer

På baggrund af elevernes kompetencer som identificeret ovenfor og de tilsvarende læringsdimensioner og centralt læringsudbytte præsenteres i denne vejledning ni emneområder; tre for hver elevkompetence. Disse er:

Boks 5: Temaer

At være informeret og i stand til at forholde sig kritiske

1. Lokale, nationale og globale systemer og strukturer
2. Forhold, der har indflydelse på interaktion og forbundethed i samfundet på lokalt, nationalt og globalt niveau
3. Underliggende antagelser og magtforhold

Socialt forbunden og med respekt for mangfoldighed

4. Forskellige identitetsniveauer
5. Forskellige fællesskaber, folk tilhører, og hvordan disse er indbyrdes forbundet
6. Forskelle og respekt for mangfoldighed

Etisk ansvarlig og engageret

7. Handlinger, som kan foretages individuelt eller kollektivt
8. Etisk ansvarlig adfærd
9. Fremme af engagement og handling

På baggrund af disse temaer er der udviklet aldersspecifikke læringsmål og centrale temaer.

2.5 Mål

For hvert af ovenstående emner foreslås fire specifikke læringsmål og relevante temaer, som svarer til de nedennævnte forskellige aldersgrupper/uddannelsesniveauer:

- Førskole/indskoling (5-9 år)
- Melletrin (9-12 år)
- Udsikoling (12-15 år)
- Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Vejledningen tilstræber at præsentere læringsmålene i forskellige niveauer opdelt efter deres kompleksitet, således at der skabes en form for undervisningsspiral, hvorefter de

forskellige begreber inden for undervisning i globalt medborgerskab kan introduceres på førskole- eller indskolingsniveau på en sådan måde, at undervisningen bliver gradvist mere dybdegående og kompleks i takt med, at eleverne modnes og bevæger sig gennem uddannelsessystemet. Da der er forskelle i uddannelsessystemer, undervisningsniveauer og aldersgrupper fra land til land, er disse grupper derfor blot vejledende. Brugerne er velkomne til at udvælge, tilpasse og tilrettelægge læringsmålene på den måde, der er mest hensigtsmæssig i forhold til deres specifikke landekontekst og elevernes parathed.⁸

2.6 Nøglebegreber

Den følgende liste over nøglebegreber er opdelt tematisk og kan fungere som inspiration og hjælp til diskussioner og aktiviteter på baggrund af de temaer og læringsmål, der præsenteres i denne vejledning.

Listen kan suppleres med emner osv., der er relevante i de enkelte kontekster.

2.7 Vejledningsmatrix

De efterfølgende tabeller viser de tre læringsdimensioner, centralt læringsudbytte, vigtige elevkompetencer, temaer og korresponderende læringsmål for de forskellige aldersgrupper og uddannelsesniveauer samt nøglebegreber til diskussion.

- **Tabel A** præsenterer vejledningsmatrixen og viser, hvordan de forskellige dele er indbyrdes forbundne.
- **Tabel B** er en videreudvikling af Tabel A og viser mere detaljerede læringsmål opdelt efter alder/uddannelsesniveau for hvert emne.
- **Tabel B.1 to B.9** er endnu en videreudvikling af de enkelte emner og læringsmål med yderligere specifikation af, hvad eleverne forventes at vide, forstå og være i stand til at gøre samt den viden, de færdigheder, værdier og holdninger, som de forventes at udvikle på de forskellige læringsstadier. Tabellerne er opdelt, så hvert niveau indeholder alderssvarende læringsmål og temaer, som fungerer som byggeklodser til næste niveau, således at man bevæger sig fra simple til mere komplekse emner.
- **Table C** indeholder en liste med forslag til nøglebegreber, der kan inspirere og facilitere diskussion og relaterede aktiviteter.

⁸ Under gennemgangen var der en del uenighed i forhold til de hensigtsmæssige alderstrin for visse emner og læringsmål, særligt på førskole- og indskolingsniveau. Nogle lagde vægt på vigtigheden af ikke at undervurdere små børns evne til at forstå visse begreber, mens andre mente, at visse begreber var for komplekse for små børn. En måde at adressere dette på er at introducere disse begreber via alderssvarende kreative og interaktive aktiviteter, f.eks. gennem leg, tegnefilm eller andre måder, som underviserne finder hensigtsmæssige i deres respektive kontekster.

Tabellerne er vejledende, og hensigten er ikke, at de skal være hverken et sæt håndfaste regler eller være udtømmende. De kan bruges, tilpasses eller videreudvikles, som det måtte være hensigtsmæssigt i den nationale og lokale kontekst.

Det bør også fremhæves, at tabellerne er præsenteret på den valgte måde udelukkende af hensyn til overskueligheden. Præsentationsmåden betyder altså ikke, at læring foregår i siloer. I den faktiske undervisnings- og læringsproces er alle begreber og dimensioner indbyrdes forbundne og forstærker hinanden.

Tabel A: Generel vejledning

Tabel A viser med udgangspunkt i de tre læringsdimensioner den overordnede struktur for vejledningen og præsenterer centralt læringsudbytte, centrale elevkompetencer, temaer og tilhørende læringsmål med fokus på deres indbyrdes vertikale og horisontale forbundethed.

Undervisning i globalt medborgerskab

LÆRINGSDIMENSIONER

DET KOGNITIVE

DET SOCIOEMOTIONELLE

DET ADFÆRDSRELATEREDE

KOMPETENCEOMRÅDER

- Eleverne tilegner sig viden og forståelse af lokale, nationale og globale problemstillinger samt de forskellige landes og befolkningers indbyrdes forbundethed og gensidige afhængighed
- Eleverne udvikler færdigheder inden for kritisk tænkning og analyse

- Eleverne oplever at høre til en fælles menneskehed, som deler værdier og ansvar, der er baseret på menneskerettighederne
- Eleverne udvikler holdninger forment af empati, solidaritet og respekt for forskelligheder og mangfoldighed

- Eleverne agerer effektivt og ansvarligt på lokalt, nationalt og globalt niveau med en mere fredelig og bæredygtig verden for øje
- Eleverne udvikler motivation og vilje til at udføre nødvendige handlinger

NØGLEKOMPETENCER

At være informeret og i stand til at forholde sig kritisk

- Kendskab til lokale, nationale og globale problemstillinger, magtforhold og strukturer
- Forstå den indbyrdes afhængighed og forbindelse mellem globale og lokale problemstillinger
- Udvikle færdigheder til kritisk undersøgelse og analyse

Socialt forbunden og med respekt for mangfoldighed

- Udvikle en forståelse af identiteter, relationer og tilhørsforhold
- Dele værdier og ansvar baseret på menneskerettigheder
- Udvikle holdninger til at forstå og respektere forskelligheder og mangfoldighed

Etisk ansvarlig og engageret

- Udvikle hensigtsmæssige færdigheder, værdier, overbevisninger og holdninger
- Udvis personligt og socialt ansvar med en fredelig og bæredygtig verden for øje
- Udvikle motivation og vilje til at drage omsorg for almenvellet

TEMAER

1. Lokale, nationale og globale systemer og strukturer
2. Forhold, der har indflydelse på interaktion og forbundethed i samfundet på lokalt, nationalt og globalt niveau
3. Underliggende antagelser og magtforhold

4. Forskellige identitetsniveauer
5. Forskellige fællesskaber, folk tilhører, og hvordan disse er indbyrdes forbundet
6. Forskelle og respekt for mangfoldighed

7. Handlinger, som kan foretages individuelt eller kollektivt
8. Etisk ansvarlig adfærd
9. Fremme af engagement og handling

LÆRINGSMÅL FORDELT PÅ ALDER/UDDANNELSESNIVEAU

Førskole/indskoling
(5-9 år)

Mellemtrin
(9-12 år)

Udskoling
(12-15 år)

Gymnasiale uddannelser
(15-18+ år)

Tabel B: Temaer og uddybende læringsmål

Denne tabel er en videreudvikling af Tabel A med forslag til læringsmål for hvert emne i Tabel A. Der er forskelle i uddannelsesniveauerne og de studerendes parathed fra land til land, og de anførte alderstrin/uddannelsesniveauer er derfor blot vejledende, og brugerne kan tilpasse disse på den måde, der er mest hensigtsmæssig.

Temaer og læringsmål er yderligere uddybet i nedenstående tabeller B.1- B.9.

EMNER	LÆRINGSMÅL			
	Førskole/indskoling (5-9 år)	Mellemtrin (9-12 år)	Udskoling (12-15 år)	Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)
1. Lokale, nationale og globale systemer og strukturer	Beskrive, hvordan det lokale miljø er organiseret, og hvordan det hænger sammen med resten af verden. Introducere begrebet medborgerskab	Identificere styringsstrukturer og beslutningsprocesser samt medborgerskabets dimensioner	Diskutere, hvordan globale styringsstrukturer interagerer med nationale og lokale strukturer og udforske globalt medborgerskab	Kritisk analysere globale styringssystemer, -strukturer og -processer og vurdere implikationerne for globalt medborgerskab
2. Forhold, der har indflydelse på interaktion og forbundethed i samfundet på lokalt, nationalt og globalt niveau	Udarbejde en liste over centrale lokale, nationale og globale forhold og undersøge, hvordan de kan være gensidigt forbundet	Undersøge årsagerne bag vigtige fælles globale bekymringer og deres konsekvenser på nationalt og lokalt niveau	Evaluere de underliggende årsager til vigtige lokale, nationale og globale forhold og lokale og globale faktoreres gensidige forbundethed	Kritisk undersøge lokale, nationale og globale forhold, ansvar og konsekvenser af beslutningsprocesser, undersøge og foreslå hensigtsmæssig respons
3. Underliggende antagelser og magtforhold	Nævne forskellige informationskilder og udvikle evner til at evaluere information	Skelne mellem fakta/mening, virkelighed/fiktion og forskellige synspunkter/ perspektiver	Undersøge underliggende antagelser og beskrive uligheder og magtdynamik	Kritisk evaluere de måder, som magtforhold påvirker medbestemmelse, indflydelse, adgang til ressourcer, beslutningstagnung og styring
4. Forskellige identitetsniveauer	Anerkende, hvordan vi indgår i og interagerer med verden omkring os, og udvikle evner til at være selvreflekterende og til at samarbejde	Undersøge forskellige identitetsniveauer og deres konsekvenser for relationer med andre	Skelne mellem personlig og fælles identitet og forskellige samfundsgrupper, og fremme et tilhørsforhold til en fælles menneskehed	Kritisk undersøge, hvordan forskellige identitetsniveauer interagerer og lever i fredelig sameksistens med forskellige samfundsgrupper
5. Forskellige fællesskaber, folk tilhører, og hvordan disse er indbyrdes forbundet	Illustrere forskelle og forbindelser mellem forskellige samfundsgrupper	Sammenholde fælles og forskellige sociale, kulturelle og juridiske normer	Udvide forståelse og respekt for forskellighed og mangfoldighed, fremme empati og solidaritet over for andre enkeltpersoner og samfundsgrupper	Kritisk vurdere, hvordan forskellige grupper, fællesskaber og lande er forbundet
6. Forskelle og respekt for mangfoldighed	Skelne mellem ligheder og forskelle og anerkende, at alle har rettigheder og ansvar	Pleje gode relationer med forskellige enkeltpersoner og grupper	Drøfte fordele og udfordringer ved forskellighed og mangfoldighed	Udvikle og anvende værdier, holdninger og færdigheder til at håndtere og indgå i relationer med forskellige grupper og perspektiver
7. Handlinger, som kan foretages individuelt eller kollektivt	Undersøge mulighederne for, hvad vi aktivt kan gøre for at få en bedre verden	Diskutere betydningen af individuelle og kollektive handlinger og engagere sig i socialt arbejde	Undersøge, hvordan enkeltpersoner og grupper har sat ind over for spørgsmål af lokal, national og global betydning, og engagere sig i løsninger på lokale, nationale og globale problemstillinger	Udvikle og anvende færdigheder for et effektivt aktivt medborgerskab
8. Etisk ansvarlig adfærd	Drøfte, hvordan vores valg og handlinger påvirker andre mennesker og planeten, og udvise ansvarlig adfærd	Forstå den betydning, som social retfærdighed og etisk ansvar har, og lære, hvordan disse begreber anvendes i hverdagen	Analysere udfordringer og dilemmaer ved social retfærdighed og etisk ansvar, og overveje konsekvenserne for individuelle og kollektive handlinger	Kritisk forholde sig til spørgsmål omkring social retfærdighed og etisk ansvar, og tage skridt til at udfordre diskrimination og ulighed
9. Fremme af engagement og handling	Anerkende betydningen af og fordelene ved aktivt medborgerskab	Finde muligheder for aktiv deltagelse og iværksætte handlinger	Udvikle og anvende færdigheder for aktivt engagement, og handle for at fremme det fælles bedste	Foreslå handlinger for forandring og være positive forandringsagenter

B.1 Emne: Lokale, nationale og globale systemer og strukturer

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Beskrive, hvordan det lokale miljø er organiseret, og hvordan det hænger sammen med resten af verden. Introduktion af begrebet medborgerskab

Nøgletemaer:

- ▶ Selvet, familien, skolen, nabolaget, lokalsamfundet, landet, verden
- ▶ Hvordan verden er organiseret (grupper, lokalsamfund, landsbyer, byer, lande, regioner)
- ▶ Relationer, medlemskaber, udformning af regler og engagement (familie, venner, skole, lokalsamfund, land, verden)
- ▶ Hvorfor der findes regler og ansvar, og hvorfor de kan ændres over tid

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Identificere styringsstrukturer og beslutningsprocesser samt medborgerskabets dimensioner

Nøgletemaer:

- ▶ Grundlæggende lokale, nationale og globale styringsstrukturer og -systemer, og hvordan disse er indbyrdes forbundet og afhængige (handel, migration, miljø, medier, internationale organisationer, politiske og økonomiske alliancer, offentlige og private sektorer, civilsamfundet)
- ▶ Forskelle og ligheder i forhold til rettigheder og ansvar, regler og beslutninger, og hvordan forskellige samfund opretholder disse (herunder med historien, geografi og kultur in mente)
- ▶ Forskelle og ligheder i, hvordan medborgerskab defineres
- ▶ God regeringsførelse, retsstat, demokratiske processer, transparens

Udskolingen (12-15 år)

Læringsmål: Diskutere, hvordan globale styringsstrukturer interagerer med nationale og lokale strukturer. Udforske globalt medborgerskab

Nøgletemaer:

- ▶ Den nationale kontekst og dens historie, relationer, forbindelse med og gensidige afhængighed af andre nationale, globale organisationer og den bredere globale kontekst (kulturel, økonomisk, miljømæssig, politisk)
- ▶ Globale styringsstrukturer og -processer (regler og love, retssystemer) og deres indbyrdes forbundethed med nationale og lokale styrings-systemer
- ▶ Hvordan globale beslutninger påvirker enkeltpersoner, lokalsamfund og lande
- ▶ Borgernes rettigheder og ansvar i forhold til globale rammer, og hvordan disse anvendes
- ▶ Eksempler på globale medborgere

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Kritisk analysere globale styringssystemer, -strukturer og -processer og vurdere implikationerne for globalt medborgerskab

Nøgletemaer:

- ▶ De globale styringssystemer, -strukturer og -processer, og den måde hvorpå regulering, politik og beslutninger kommer i stand og anvendes på forskellige niveauer
- ▶ Hvordan enkeltpersoner, grupper, herunder den offentlige og private sektor, er involveret i de globale styringsstrukturer og -processer
- ▶ Kritisk refleksion over, hvad det vil sige at være medlem af det globale samfund, og hvordan man bør reagere på fælles problemer og problemstillinger (roller, globale forbindelser, indbyrdes afhængighed, solidaritet og betydning i hverdagen).
- ▶ Ulighed mellem nationalstater og disses betydning for udøvelsen af rettigheder og forpligtelser inden for global styring

B.2 Emne: Forhold, der har indflydelse på interaktion og forbundethed i samfundet på lokalt, nationalt og globalt niveau

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Udarbejde en liste over centrale lokale, nationale og globale forhold og undersøge, hvordan de kan være gensidigt forbundet

Nøgletemaer:

- ▶ Forhold, der har indflydelse på lokalsamfundet (miljømæssigt, socialt, politisk, økonomisk eller andet)
- ▶ Lignende eller forskellige problemer, der opstår i andre lokalsamfund i samme land og i andre lande
- ▶ Globale forholds konsekvenser for enkeltpersoners og samfundets liv
- ▶ Hvordan enkeltpersoner og samfundet påvirker det globale fællesskab

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Undersøge årsagerne bag vigtige fælles globale bekymringer og deres konsekvenser på nationalt og lokalt niveau

Nøgletemaer:

- ▶ Globale forandringer og udviklinger og indvirkning på folks hverdag
- ▶ Globale forhold (klimaforandringer, fattigdom, ulighed mellem kønnene, forurening, kriminalitet, konflikt, sygdom, naturkatastrofer) og årsagerne til disse problemer
- ▶ Forbundethed og gensidig afhængighed mellem globale og lokale forhold

Udskolingen (12-15 år)

Læringsmål: Evaluere de underliggende årsager til vigtige lokale, nationale og globale forhold og lokale og globale faktorerens gensidige forbundethed

Nøgletemaer:

- ▶ Fælles lokale, nationale og globale bekymringer og bagvedliggende årsager
- ▶ Skiftende globale kræfter og mønstre og deres effekt på folks hverdag
- ▶ Hvordan historie, geografi, politik, økonomi, religion, teknologi, medier eller andre faktorer påvirker aktuelle globale spørgsmål (lytringsfrihed, kvinders status, flygtninge, migranter, rester fra kolonitiden, slavehandel, etniske og religiøse mindretal, belastning af miljøet)
- ▶ Hvordan beslutninger taget globalt eller ét sted i verden kan påvirke menneskers nuværende eller fremtidige livskvalitet og miljøet andre steder i verden

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Kritisk undersøge lokale, nationale og globale forhold, ansvar og konsekvenser af beslutningsprocesser, undersøge og foreslå hensigtsmæssig respons

Nøgletemaer:

- ▶ Undersøgelse af vigtige lokale, nationale og globale forhold og perspektiver for disse (kønsdiskrimination, menneskerettigheder, bæredygtig udvikling, fred og konflikt, flygtninge, migration, miljøkvalitet, ungdomsarbejdsløshed)
- ▶ Grundig analyse af globale forholds forbundethed (grundlæggende årsager, faktorer, midler, dimensioner, internationale organisationer, multinationale virksomheder)
- ▶ Evaluering af globale styringsstrukturer og -processers reaktion på globale forhold, og reaktionens effektivitet og hensigtsmæssighed (mægling, voldgift, sanktioner, alliancer)
- ▶ Kritisk refleksion over historiske, geografiske, politiske, økonomiske, kulturelle osv. forholds indflydelse på globale problemstillinger og deres gensidige afhængighed
- ▶ Forskning, analyse og kommunikation om emner med globale og lokale forbindelser (barnets rettigheder, bæredygtig udvikling)

B.3 Emne: Underliggende antagelser og magtforhold

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Nævne forskellige informationskilder og udvikle evner til at evaluere information

Nøgletemaer:

- ▶ Forskellige informationskilder og indsamling af oplysninger ved hjælp af en række værktøjer og kilder (venner, familie, lokalsamfund, skole, tegneserier, historier, film, nyheder)
- ▶ Lytte og udtrykke sig præcist og klart (kommunikationsevner, sprog)
- ▶ Indkredse centrale idéer og anerkende forskellige perspektiver
- ▶ Fortolke budskaber, herunder komplekse eller modstridende budskaber

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Skelne mellem fakta/mening, virkelighed/fiktion og forskellige synspunkter/perspektiver

Nøgletemaer:

- ▶ Mediekendskab og færdigheder inden for sociale medier (forskellige former for medier, herunder sociale medier)
- ▶ Forskellige synspunkter, subjektivitet, dokumentation og partiskhed
- ▶ Faktorer, der påvirker synspunkter (køn, alder, religion, etnicitet, kultur, samfundsøkonomisk og geografisk kontekst, ideologier og overbevisninger, systemer eller andre forhold)

Udskolingen (12-15 år)

Læringsmål: Undersøge underliggende antagelser og beskrive uligheder og magtdynamik

Nøgletemaer:

- ▶ Begreberne lighed, ulighed, forskelsbehandling
- ▶ Aspekter, der har betydning for ulighed og magtdynamik og de udfordringer, nogle mennesker står over for (migranter, kvinder, unge, marginaliserede befolkningsgrupper)
- ▶ Analyse af forskellige former for information om globale forhold (indkredse centrale ideer, samle dokumentation, sammenligne og sammenholde ligheder og forskelle, afdække synspunkter eller fordomme, genkende modstridende budskaber, vurdere og evaluere information)

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Kritisk vurdere de måder, som magtdynamik påvirker stemme, indflydelse, adgang til ressourcer, beslutningstagning og styring

Nøgletemaer:

- ▶ Analyse af nutidige globale forhold fra et magtforholdsperspektiv (ligestilling, handicap, ungdomsarbejdsløshed)
- ▶ Aspekter, der fremmer eller hindrer medborgerskab og aktivt medborgerskab på globalt, nationalt og lokalt niveau (sociale og økonomiske uligheder, politiske forhold, magtforhold, marginalisering, diskrimination, stat, militær-/politimagt, sociale bevægelser, fagforeninger)
- ▶ Kritisk gennemgang af forskellige synspunkter, modstander- og mindretalssynspunkter og -kritik, herunder vurdering af massemediernes og de sociale mediers rolle i de globale debatter og inden for globalt medborgerskab

B.4 Emne: Forskellige identitetsniveauer

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Aerkende, hvordan vi indgår i og interagerer med verden omkring os, og udvikle evner til at være selvreflekterende og til at samarbejde

Nøgletemaer:

- ▶ Selvføfattelse, tilhørsforhold og relationer (selvet, familie, venner, lokalsamfund, region, land)
- ▶ Hvor jeg bor, og hvordan mit lokalsamfund er forbundet med den store verden
- ▶ Selvværd og andres værd
- ▶ Komme i kontakt med andre og knytte positive relationer
- ▶ Aerkende følelser i sig selv og andre
- ▶ Bede om og tilbyde hjælp
- ▶ Kommunikation, samarbejde og omsorg for andre

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Undersøge forskellige identitetsniveauer og deres konsekvenser for relationer med andre

Nøgletemaer:

- ▶ Hvordan den enkelte relaterer til fællesskabet (historisk, geografisk og økonomisk)
- ▶ Hvordan vi er forbundet til den store verden uden for vores nære fællesskab og på hvilken måde (medier, rejser, musik, sport, kultur)
- ▶ Nationalstat, internationale organisationer og -organer, multinationale virksomheder
- ▶ Empati, solidaritet, konfliktstyring og -løsning, forebyggelse af vold, herunder kønsbaseret vold og mobning
- ▶ Forhandling, mægling, forsoning, win-win-løsninger
- ▶ Regulering og håndtering af stærke følelser (positive og negative)
- ▶ Modstå negativt gruppepres

Udskolingen (12-15 år)

Læringsmål: Skelne mellem personlig og fælles identitet og forskellige samfundsgrupper, og fremme et tilhørsforhold til en fælles menneskehed

Nøgletemaer:

- ▶ Flere identiteter, tilhørsforhold og relation til forskellige grupper
- ▶ Komplexitet i personlig og fælles identitet, overbevisninger og perspektiver (personlig, gruppe, arbejde, samfund)
- ▶ Involvering i og samarbejde omkring projekter, der tager fat på fælles udfordringer
- ▶ Føle et tilhørsforhold til vores fælles menneskehed
- ▶ Knytte positive relationer med mennesker fra forskellige baggrunde

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Kritisk undersøge, hvordan forskellige identitetsniveauer interagerer og lever i fredelig sameksistens med andre samfundsgrupper

Nøgletemaer:

- ▶ Personlige identiteter og medlemskaber i lokale, nationale, regionale og globale kontekster fra flere perspektiver
- ▶ Fælles identitet, fælles værdier og følgevirkninger for etablering af en global samfunds-kultur
- ▶ Komplekse og forskelligartede perspektiver og opfattelser af samfundsidentiteter og tilhørsforhold i forhold til globale spørgsmål eller begivenheder eller ved hjælp af kulturelle, økonomiske og politiske eksempler (etniske eller religiøse mindretal, flygtninge, levn fra slavehandel, migration)
- ▶ Faktorer, der fører til vellykket aktivt medborgerskab (personlige og kollektive interesser, holdninger, værdier og færdigheder)
- ▶ Forpligtelse til at fremme og beskytte personlig og kollektiv velbefindende

B.5 Emne: Forskellige fællesskaber, folk tilhører, og hvordan disse er indbyrdes forbundet

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Illustrere forskelle og forbindelser mellem forskellige samfundsgrupper

Nøgletemaer:

- ▶ Ligheder og forskelle blandt og mellem kulturer og samfund (køn, alder, samfundsøkonomisk status, marginaliserede befolkningsgrupper)
- ▶ Forbindelser mellem samfund
- ▶ Fælles basale behov og menneskerettigheder
- ▶ Værdsætte og respektere alle mennesker og levende væsner, miljøet og ting

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Sammenholde fælles og forskellige sociale, kulturelle og juridiske normer

Nøgletemaer:

- ▶ Forskellige kulturer og samfund uden for vores egen erfaring og værdien ved forskellige perspektiver
- ▶ Udformning af regler og engagement i forskellige dele af verden og blandt forskellige grupper
- ▶ Basisviden om retssystem og adgang til retsvæsen
- ▶ Anerkende og respektere mangfoldighed

Udskolingen (12-15 år)

Læringsmål: Udvide forståelse og respekt for forskellighed og mangfoldighed, fremme empati og solidaritet over for andre enkeltpersoner og samfundsgrupper

Nøgletemaer:

- ▶ Personlige og fælles værdier, hvordan disse værdier skelner sig fra hinanden, og hvordan de dannes
- ▶ Betydningen af fælles værdier (respekt, tolerance og forståelse, solidaritet, empati, omsorg, lighed, inklusion, menneskelig værdighed) for at lære at leve i fredelig sameksistens
- ▶ Forpligtelse til at fremme og beskytte forskellighed og mangfoldighed (social og miljømæssig)

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Kritisk vurdere, hvordan forskellige grupper, fællesskaber og lande er forbundet

Nøgletemaer:

- ▶ Rettigheder og ansvar for borgere, grupper og stater i det internationale samfund
- ▶ Begreberne legitimitet, retsstat, retfærdig rettergang
- ▶ Fremme fællesskabets velbefindende og forstå trusler mod og potentiale for velfindende på globalt niveau
- ▶ Fremme og beskytte menneskerettigheder for alle

B.6 Emne: Forskelle og respekt for mangfoldighed

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Skelne mellem ligheder og forskelle og anerkende, at alle har rettigheder og ansvar

Nøgletemaer:

- ▶ Hvad gør, at vi minder om hinanden eller adskiller os fra andre mennesker i fællesskabet (sprog, alder, kultur, levemåde, traditioner, kendetegn)
- ▶ Betydningen af respekt og gode relationer for vores velbefindende
- ▶ Lære at lytte, forstå, være enig eller uenig, acceptere andre synspunkter og perspektiver
- ▶ Respektet andre og sig selv og værdsætte forskelle

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Pleje gode relationer med forskellige enkeltpersoner og grupper

Nøgletemaer:

- ▶ Forstå ligheder og forskelle mellem samfund og kulturer (overbevisninger, sprog, traditioner, religion, livsstil, etnicitet)
- ▶ Lære at forstå og respektere mangfoldighed og interagere med andre i fællesskabet og den store verden
- ▶ Udvikle værdier og færdigheder, der sætter folk i stand til at leve fredeligt sammen (respekt, lighed, omsorg, empati, solidaritet, tolerance, inklusion, kommunikation, forhandling, konfliktstyring og -løsning, acceptere forskellige perspektiver, fredelig adfærd)

Udskolingen (12-15 år)

Læringsmål: Drøfte fordele og udfordringer ved forskellighed og mangfoldighed

Nøgletemaer:

- ▶ Betydningen af gode relationer mellem enkeltpersoner, grupper, samfund og nationalstater for en fredelig sameksistens og personlig og kollektiv trivsel
- ▶ Hvordan forskellige identiteter (etnisk, kulturel, religiøs, sproglig, køn, alder) og andre faktorer påvirker vores evne til at leve sammen
- ▶ Udfordringer ved at leve sammen, hvad kan være årsag til konflikt (eksklusion, intolerance, stereotyper, diskrimination, uligheder, privilegier, særinteresser, frygt, manglende kommunikation, ytringsfrihed, knaphed på og ulige adgang til ressourcer)
- ▶ Hvordan enkeltpersoner og grupper med forskellig identitet og tilhørsforhold kan engagere sig sammen i globale forhold for at skabe forbedringer på verdensplan
- ▶ Føre dialog, forhandlings- og konfliktstyrings-evner

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Udvikle og anvende værdier, holdninger og færdigheder til at håndtere og indgå i relationer med forskellige grupper og perspektiver

Nøgletemaer:

- ▶ Gensidig afhængighed og udfordringer ved at leve i forskellige samfund og kulturer (ulighed i magtfordelingen, økonomiske skævheder, konflikt, diskrimination, stereotyper)
- ▶ Forskellige og komplekse perspektiver
- ▶ Forskellige organisationers tiltag for at skabe positive ændringer for globale spørgsmål (nationale og internationale bevægelser inden for eksempelvis kvindespørgsmål, arbejde, mindretal, oprindelige folk, seksuelle minoriteter)
- ▶ Værdier og holdninger for empati og respekt for grupper ud over egen tilhørsgruppe
- ▶ Begreberne fred, konsensusbygning og fredelig adfærd
- ▶ Involvere sig i handlinger for social retfærdighed (lokalt, nationalt og globalt niveau)

B.7 Emne: Handlinger, som kan foretages individuelt eller kollektivt

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Undersøge mulighederne for, hvad vi aktivt kan gøre for at få en bedre verden

Nøgletemaer:

- ▶ Hvordan vores valg og handlinger kan gøre vores hjem, skole, samfund, land og planet til en bedre verden, og hvordan de kan være med til at beskytte miljøet
- ▶ Lære at arbejde sammen (samarbejdsprojekter om konkrete spørgsmål i samfundet – f.eks. samarbejde med andre for at indsamle og fremlægge oplysninger og benytte forskellige metoder til at kommunikere resultater og ideer)
- ▶ Beslutningstagnings- og problemløsningsevner

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Diskutere betydningen af individuelle og kollektive handlinger og engagere sig i socialt arbejde

Nøgletemaer:

- ▶ Forbindelse mellem personlige, lokale, nationale og globale spørgsmål
- ▶ Typer aktivt medborgerskab for personlig og kollektiv handling i forskellige kulturer og samfund (fortalervirksomhed, samfundstjeneste, medier, officielle styringsprocesser såsom afstemninger)
- ▶ Frivillige grupper, samfundsbevægelser og borgers rolle for at forbedre deres lokalsamfund og finde løsninger på globale problemer
- ▶ Eksempler på enkeltpersoner og grupper, der som aktive medborgere har gjort en forskel på lokalt og globalt niveau (Nelson Mandela, Malala Yousafzai, Røde Kors, Læger uden Grænser, OL) og deres perspektiver, handlinger og sociale forbundethed
- ▶ Forstå, at handlinger har konsekvenser

Udskoling (12-15 år)

Læringsmål: Undersøge, hvordan enkeltpersoner og grupper har sat ind over for spørgsmål af lokal, national og global betydning, og engagere sig i løsninger på lokale, nationale og globale problemstillinger

Nøgletemaer:

- ▶ Definere enkeltpersoners og gruppers (offentlige institutioner, civilsamfundet, frivillige grupper) rolle og forpligtelser i forhold til at engagere sig aktivt
- ▶ Foregribe og analysere konsekvenserne af handlinger
- ▶ Identificere handlinger, der kan forbedre fællesskabet (politiske processer, brug af medier og teknologi, pres og interessegrupper, sociale bevægelser, ikke-voldelig aktivisme, fortalervirksomhed)
- ▶ Identificere fordele, muligheder og effekt af aktivt medborgerskab
- ▶ Faktorer, der bidrager til succes, og faktorer, der begrænser succes ved individuelle og kollektive handlinger

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Udvikle og anvende færdigheder for et effektivt aktivt medborgerskab

Nøgletemaer:

- ▶ Analysere faktorer, der kan styrke eller begrænse aktivt medborgerskab (økonomiske, politiske og sociale dynamik og hindringer for specifikke grupper (kvinder, etniske og religiøse mindretal, handicappede, unge) repræsentation og deltagelse)
- ▶ Vælge den mest hensigtsmæssige måde at indhente oplysninger på, udtrykke sin holdning og engagere sig aktivt inden for vigtige globale spørgsmål (effektivitet, resultater, negative følgevirkninger, etiske overvejelser)
- ▶ Samarbejdsprojekter om emner af lokal og global betydning (miljøet, fredsofbygning, homofobi, racisme)
- ▶ Færdigheder for effektivt politisk og socialt engagement (kritisk undersøgelse og forskning, vurdering af bevismateriale, begrundet argumentation, planlægning og tilrettelæggelse af handlinger, samarbejde, reflekteret stillingtagen til potentielle konsekvenser af handlinger, indhøstede erfaringer fra succeser og fejltagelser)

B.8 Emne: Etisk ansvarlig adfærd

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Drøfte, hvordan vores valg påvirker andre mennesker og planeten, og udvise ansvarlig adfærd

Nøgletemaer:

- ▶ Værdier for omsorg og respekt for os selv, andre mennesker og miljøet omkring os
- ▶ Individuelle og fælles ressourcer (kulturelle, økonomiske) og begreber for rig/fattig, retfærdig/uretfærdig
- ▶ Indbyrdes forbindelse mellem mennesker og miljøet
- ▶ Udvide bæredygtige forbrugsvaner
- ▶ Personlige valg og handlinger, og hvordan disse påvirker andre og miljøet
- ▶ Skelne mellem "rigtigt" og "forkert" og begrunde vores valg og bedømmelser

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Forstå den betydning, som social retfærdighed og etisk ansvar har og lære, hvordan disse begreber anvendes i hverdagen

Nøgletemaer:

- ▶ Hvad betyder det at være etisk ansvarlig og en aktivt engageret global medborger
- ▶ Personlige perspektiver for retfærdighed og spørgsmål af global betydning (klimaforandring, fair trade, bekæmpelse af terrorisme, adgang til ressourcer)
- ▶ Konkrete eksempler på global uretfærdighed (krænkelser af menneskerettigheder, sult, fattigdom, kønsbaseret diskrimination, rekruttering af børnesoldater)
- ▶ Udvide beslutningstagningsevner og ansvarlig adfærd i private sammenhænge, skole og lokalsamfund

Udskoling (12-15 år)

Læringsmål: Analysere udfordringer og dilemmaer ved social retfærdighed og etisk ansvar, og overveje konsekvenserne for individuelle og kollektive handlinger

Nøgletemaer:

- ▶ Forskellige perspektiver for social retfærdighed og etisk ansvar forskellige steder i verden, og overbevisninger, værdier og faktorer, der påvirker dem
- ▶ Hvordan disse perspektiver kan påvirke retfærdighed/uretfærdighed, etisk/uetisk adfærd
- ▶ Effektiv og etisk aktivt medborgerskab i forhold til globale spørgsmål (medfølelse, empati, solidaritet, dialog, omsorg og respekt for mennesker og miljøet)
- ▶ Ethiske dilemmaer (børnearbejde, fødevarerikkerhed, berettigede og uberettigede former for handlinger såsom brug af vold) borgerne støder på under udførelse af deres politiske og sociale ansvar og i deres rolle som verdensborgere

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Kritisk forholde sig til spørgsmål omkring social retfærdighed og etisk ansvar, og tage skridt til at udfordre diskrimination og ulighed

Nøgletemaer:

- ▶ Hvordan forskellige perspektiver for social retfærdighed og etisk ansvar påvirker politiske beslutningsprocesser og aktivt medborgerskab (medlemskab i politiske bevægelser, frivilligt og socialt arbejde, involvering i velgørende eller religiøse grupper) eller gør det vanskeligere at finde en løsning på globale problemstillinger
- ▶ Problemstillinger, der indebærer etiske spørgsmål (atomenergi og våben, oprindelige folks rettigheder, censur, dyremishandling, forretningspraksis)
- ▶ Udfordringer for styring af forskellige og modstridende holdninger til ligebehandling og social retfærdighed
- ▶ Udfordrende uretfærdigheder og uligheder
- ▶ Udvide etisk og socialt ansvar

B.9 Emne: Fremme af engagement og handling

Førskole- og indskoling (5-9 år)

Læringsmål: Aerkende betydningen af og fordelene ved aktivt medborgerskab

Nøgletemaer:

- ▶ Fordele ved personligt og kollektivt aktivt medborgerskab
- ▶ Enkelt personer og enheder, der aktivt gør noget for at forbedre fællesskabet (medborgere, klubber, netværk, grupper, organisationer, programmer, initiativer)
- ▶ Børns rolle for at finde løsninger på lokale, nationale og globale udfordringer (skolen, familie, nærmiljøet, landet, planeten)
- ▶ Former for engagement hjemme, i skolen, i lokalsamfundet som grundlæggende aspekter af medborgerskab
- ▶ Gå ind i dialog og debat
- ▶ Deltage i aktiviteter uden for klasseværelset
- ▶ Arbejde effektivt i grupper

Mellemtrinnet (9-12 år)

Læringsmål: Finde muligheder for aktiv deltagelse og iværksætte handlinger

Nøgletemaer:

- ▶ Hvordan mennesker er engageret i disse organisationer, og hvilken viden, hvilke færdigheder og andre egenskaber, de har med sig
- ▶ Forhold, der kan fremme eller forhindre forandring
- ▶ Grupper eller organisationers rolle (klubber, netværk, sportshold, foreninger, brancheforeninger)
- ▶ Gå ind i projekter og skriftligt arbejde
- ▶ Deltage i aktiviteter i lokalsamfundet
- ▶ Deltage i beslutningsprocesser i skolen

Udskolingen (12-15 år)

Læringsmål: Udvikle færdigheder for aktivt engagement, og handle for at fremme det fælles bedste

Nøgletemaer:

- ▶ Personlig motivation og hvordan det påvirker aktivt medborgerskab
- ▶ Personlige værdier og etiske regler, der guider beslutninger og handlinger
- ▶ Forskellige måder at tage aktivt fat på problemstillinger af global betydning i fællesskabet
- ▶ Gå proaktivt ind i lokale, nationale og globale initiativer
- ▶ Udvikle og anvende nødvendig viden, færdigheder, værdier og holdninger, der understøttes af universelle værdier og menneskerettighedsprincipperne
- ▶ Frivilligt arbejde og muligheder for "læring i den gode sags tjeneste"
- ▶ Netværkssamarbejde (ligestillede, civilsamfundet, almennyttige organisationer, faglige repræsentanter)
- ▶ Sociale iværksætterinitiativer
- ▶ Udvis positiv adfærd

Gymnasiale uddannelser (15-18+ år)

Læringsmål: Foreslå handlinger for forandring og være positive forandringsagenter

Nøgletemaer:

- ▶ Lære at være aktive verdensborgere, og hvordan vi ændrer os selv og samfundet
- ▶ Bidrage til analyse og afklaring af behov og prioriteter, der kræver handling/forandring på lokalt, nationalt og globalt niveau
- ▶ Deltage aktivt i udarbejdelsen af en vision, strategi og handlingsplan for positiv forandring
- ▶ Udforske mulighederne for sociale iværksætterinitiativer
- ▶ Kritisk analysere forskellige aktørers bidrag og effekt af deres arbejde
- ▶ Inspirere, slå til lyd for og lære andre at handle
- ▶ Benytte sig af kommunikation, forhandling, fortalerevner
- ▶ Indhente oplysninger og udtrykke egne meninger om vigtige globale spørgsmål
- ▶ Fremme positiv samfundsadfærd

Tabel C: Nøglebegreber

Denne tabel indeholder en liste med forslag til nøgleord, der kan bruges som udgangspunkt for drøftelser og aktiviteter relateret til ovenstående læringsmål. De er inddelt efter tema på en vejledende måde. Mange af temaerne er gensidigt forbundne og vedrører mere end et af ovennævnte emner og læringsmål. Det er også muligt at tilføje andre globale spørgsmål eller emner inden for specifikke sammenhænge efter behov.

<p>Globale og lokale spørgsmål og forholdet mellem dem / Lokale, nationale og globale styringssystemer og strukturer / Forhold, der har indflydelse på interaktion og forbundethed / Underliggende antagelser og magtdynamik</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ medborgerskab, beskæftigelse, globalisering, indvandring, indbyrdes forbundethed, gensidig afhængighed, migration, mobilitet, nord-syd relationer, politikker, magtforhold ■ adgang til retsvæsen, seksuel lavalder, beslutningstagning, demokrati, demokratiske processer, fødevarerikkerhed, god regeringsførelse, ytringsfrihed, ligestilling mellem kønnene, humanitær folkeret, fred, fredskabende, almenvellet, ansvar, rettigheder (børns rettigheder, kulturelle rettigheder, menneskerettigheder, oprindelige folks rettigheder, ret til uddannelse, kvinders rettigheder), retsstat, regler, transparens, velbefindende (individuel og kollektiv) ■ grusomheder, asylansøgere, børnearbejde, børnesoldater, censur, konflikt, sygdomme (Ebola, HIV & AIDS) økonomiske skævheder, ekstremisme, folkedrab, global fattigdom, ulighed, intolerance, atomkraft, atomvåben, racisme, flygtninge, kønsdiskrimination, terrorisme, arbejdsløshed, ujævn fordeling af ressourcer, vold, krig ■ civilsamfundet, virksomhedernes sociale ansvar, multinationale virksomheder, privatsektoren, religiøs vs. verdslig, interessenter, statsansvar, unge ■ biodiversitet, klimaforandring, katastroferisikobegrænsning, nødsituationer, nødhjælpsindsats, miljøet, naturkatastrofer, bæredygtig udvikling, vandkvalitet ■ geografi, historie, levn fra kolonitiden, slavehandlens eftervirkninger, mediekendskab, sociale medier
<p>Fremme og håndtere identiteter, relationer og respekt for mangfoldighed</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ samfund, land, diaspora, familie, oprindelige folk, minoriteter, nabo-skab, skole, sig selv og andre, verden ■ holdninger, adfærd, overbevisninger, kultur, kulturel mangfoldighed, mangfoldighed, køn, identitet (kollektiv identitet, kulturel identitet, kønsidentitet, national identitet, personlig identitet), tværkulturel dialog, sprog (tosprogethed/flersprogethed), religion, seksualitet, værdisystemer, værdier ■ omsorg, medfølelse, bekymring, empati, retfærdighed, ærlighed, integritet, venlighed, kærlighed, respekt, solidaritet, tolerance, forståelse, verdensborgerskab ■ gennemslagskraft, kommunikation, konfliktløsning, dialog, inklusion, tværkulturel dialog, livsfærdigheder, håndtering af forskelle (f.eks. kulturelle forskelle), håndtere forandringer, mægling, forhandling, partnerskabsfærdigheder (internationale og lokale), forebyggelse (konflikt, mobning, vold), relationer, forsoning, transformation, win-win-løsninger ■ dyremishandling, mobning, forskelsbehandling, racisme, vold (herunder kønsbaseret vold, skolerelateret kønsbaseret vold)
<p>Engagement, handling og etisk ansvar</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ forbrugsvaner, virksomhedernes sociale ansvar, etiske spørgsmål, etisk ansvar, fair trade, humanitære aktioner, social retfærdighed ■ iværksætterånd, finansielle færdigheder, innovation

Implementering af undervisning i globalt medborgerskab

3.1 Hvordan integreres det i uddannelsessystemerne?

Der findes ikke én tilgang til, hvordan man implementerer undervisning i globalt medborgerskab, men erfaringer viser dog, at visse faktorer spiller en rolle for, hvor vellykket undervisningen er; disse præsenteres i boksen nedenfor. Til grund for politikbeslutninger vil i denne forbindelse ligge en række kontekstuelle faktorer, herunder uddannelsespolitik og -systemer, skoler og læseplaner, lærernes kapacitet samt elevernes behov og mangfoldighed samt den bredere samfundsøkonomiske, politiske og økonomiske kontekst. De væsentligste forhold, der skal tages hensyn til, diskuteres i dette afsnit.

Faktorer, der bidrager til en vellykket formidling af undervisning i globalt medborgerskab. Undervisningen bør:

- Forankres i politik med generel tilslutning fra interessenter
- Være langsigtet og bæredygtig
- Være holistisk, herunder med systematisk inkorporering af diverse underemner
- Forstærkes med hvert års skolegang
- Dække de lokale, nationale og globale dimensioner
- Støttes via grunduddannelsen og efteruddannelse af lærere
- Udvikles og opretholdes i samarbejde med lokalsamfund
- Løbende monitoreres, evalueres og kvalitetssikres
- Være baseret på samarbejde, der sikrer ekspertise på den langt sigt

Kilde: Education Above All (2012). *Education for Global Citizenship*

3.1.1 Opstilling af læringsmål

At identificere prioriterede læringsmål er et vigtigt første skridt i at fastlægge de kompetencer, eleverne forventes at udvikle. Læringsmålene kan ligeledes fungere som retningslinje for beslutninger om formidling og vurdering af undervisning i globalt medborgerskab. De læringsmål, der foreslås i afsnit 2, som lægger vægt på integration af de kognitive, socioemotionelle og adfærdsrelaterede læringsdimensioner, er eksempler, der kan bruges som vejledning i denne proces. De kan tilpasses den lokale kontekst og elevernes undervisningsbehov og -stadie (se eksempler nedenfor).

I **Australien** har læseplanen tre tværgående prioriteter og syv generelle kompetencer, som er knyttet til undervisningen i globalt medborgerskab. De tværgående prioriteter er: bæredygtighed; Asien og Australiens forbindelse med Asien; aboriginernes og Torres Strait Islanders historie og kultur. De generelle kompetencer omfatter læse- og skrivefærdigheder, talforståelse, IKT-kompetencer, kritisk og kreativ tænkning, personlige og sociale kompetencer, interkulturel forståelse og etisk adfærd. Disse anvendes på tværs af alle fag i læseplanen.

I **Colombia** tilstræber læseplanen at udvikle fire kernekompetencer; sprog, matematik, naturvidenskab og borgerkompetencer. Borgerkompetencer, herunder logisk tænkning, omsorg for andre, kommunikationsfærdigheder, refleksion over handlinger, viden og aktiv deltagelse i klassen, skolen og lokalsamfundet udvikles på tværs af læseplanen. Læringsforventningerne for 3., 5., 7., 9, og 11. klasse er inddelt i tre grupper: at leve side om side og fred; demokratisk deltagelse og mangfoldighed. Disse vedrører kognitive, emotionelle, kommunikative og integrative kompetencer. I overensstemmelse med skolesystemets decentraliserede beskaffenhed udarbejder skolerne deres egne undervisnings- og læringsmaterialer. http://www.mineducation.gov.co/1621/artices-340021_recurso_1.pdf

I **Indonesien** omfatter læseplanen kernekompetencer i forbindelse med undervisning i globalt medborgerskab. Dette sker f.eks. via sociale holdninger, ærlig opførsel, ansvarlighed og omsorg, herunder tolerance og gensidig forståelse.

I **Filippinerne** blev læseplanen K-12 introduceret i undervisningsåret 2012/2013, og den bygger især på, at eleverne skal lære at leve side om side. Dens tilgang er funderet i det hele menneske med særlig fokus på effektive kommunikationsfærdigheder samt mediekendskab og viden om brug af informationstjenester. Værdiundervisning, som har direkte relevans for undervisningen i globalt medborgerskab, omfatter temaer som selvværd, harmoni med andre mennesker, fædrelandskærlighed og global solidaritet.

I **Syd Korea** opridses og fremhæver den nationale læseplan særligt vigtigheden af at være en global medborger og besidde de relevante kompetencer som tolerance, empati og kulturkundskab. Undervisning i globalt medborgerskab fremmes desuden via et trepartssamarbejde bestående af centraladministrationen, provinsregeringerne og skolerne, og det vil blive udbygget yderligere med det eksamensfri semester, der bliver implementeret i hele landet i 2016.

I **Tunesien** blev der indført en kompetencebaseret tilgang til læseplanen i 2000. Der lægges også vægt på IKT (InfoDev) med støtte fra internationale organisationer som Verdensbanken, med henblik på at inkorporere IKT på alle uddannelsesniveauer. En ny læseplan for borgeruddannelse introduceres via internationale og lokale partnerorganisationer, herunder fremme af principperne for bæredygtig udvikling, styrkelse af kvinders rolle og status samt ligestilling mellem kønnene. (Union for the Mediterranean, 2014)

3.1.2 Tilgange til formidling

De mest almindelige tilgange til formidling af undervisning i globalt medborgerskab inden for formel uddannelse er: som et emne for hele skolen, som et emne på tværs af læseplaner, som en integreret komponent i forskellige fag eller som et separat, selvstændigt fag i læseplanen. Disse tilgange kan også være komplementære, og de kan have bedre gennemslagskraft, når de anvendes sammen. Beslutningstagere og planlæggere skal beslutte, hvilke(n) tilgang(e), der er mest relevant(e) i deres kontekst. Det afhænger af faktorer som uddannelsespolitik og -systemer, konkurrerende prioriteter i læseplanen, til rådighed værende ressourcer eller andre faktorer.

Emne for hele skolen: Temaer og emner for undervisning i globalt medborgerskab er specifikt udtrykt i skolens prioriterer og i skolens etos. Med denne tilgang skaber undervisning i globalt medborgerskab en mulighed for at videreudvikle læseplanens indhold, læringsmiljøet og undervisnings- og vurderingspraksis. Eksempler på tilgange, der involverer hele skolen, omfatter integration af læring i globalt medborgerskab i eksisterende fag på alle niveauer, brug af deltagerorienterede læringsmetoder på tværs af fag, aktiviteter, der markerer internationale mærkedage, fremme af bevidstgørelsen, aktivitetsorienterede klubber, lokalsamfundsendagement og inddragelse af skoler forskellige steder.

LANDEKSEMPLER

I **England** har Ministeriet for Uddannelse og Færdigheder udarbejdet publikationen ***Developing the global dimension in the school curriculum***, der henvender sig til skoleledere, lærere, ledende personale og personer med ansvar for udarbejdelse af læseplaner. Publikationen skal vise, hvordan den globale dimension kan inddrages i undervisningen på tværs af skolefag og indeholder eksempler på, hvordan der kan arbejdes med den globale dimension i undervisningen for aldersgruppen 3-16 år med udgangspunkt i otte hovedbegreber: globalt medborgerskab, konfliktløsning, mangfoldighed, menneskerettigheder, gensidig afhængighed, bæredygtig udvikling, værdier og opfattelser og social retfærdighed. Der er eksempelvis retningslinjer for fremme af de yngste elevers personlige, sociale og følelsesmæssige udvikling gennem drøftelser af fotos af børn fra hele verden, aktiviteter, historier og fortællinger om forskellige steder, børnene har været.

Emne på tværs af læseplanen: Undervisning i globalt medborgerskab kan fremme og have gavn af tværfagligt lærersamarbejde. I denne sammenhæng kan emner, der har relation til undervisning i globalt medborgerskab, adresseres i forskellige fag. En tværfaglig tilgang kan fremstå som en udfordring og kan være svær at implementere, hvis der ikke er nogen forudgående aftale om eller erfaring med sådanne arbejdsmetoder. Ikke desto mindre sikrer en sådan

tilgang, at elevernes dybere læringsbehov bliver opfyldt, og den fremmer samarbejde blandt både lærere og elevgrupper.

Integreret inden for visse fag: Undervisning i globalt medborgerskab kan integreres på tværs af en lang række fag som samfundslære, medborgerskab, miljølære, geografi, historie, religion, naturvidenskab, musik og de humanistiske fag. De humanistiske fag, herunder billedkunst, musik og litteratur, kan opbygge kompetencer inden for elevernes evne til at udtrykke sig, udvikle en følelse af at høre til og fremme forståelse og dialog med mennesker fra andre kulturer. De spiller også en central rolle i kritisk undersøgelse og analyse af sociale og andre forhold. Idræt kan ligeledes skabe en mulighed for eleverne til at udvikle en forståelse for f.eks. samarbejde, mangfoldighed, social samhørighed og retfærdighed.

Separat, selvstændigt fag: At have undervisning i globalt medborgerskab som et separat fag er mindre almindeligt, selvom nogle lande dog underviser separat i visse læringsaspekter i relation til undervisning i globalt medborgerskab. I Sydkorea introducerede læseplanen fra 2009 f.eks. et obligatorisk fag ved navn "kreative, erfaringsbetonede aktiviteter", hvis formål er at styrke samarbejde, kreativitet og karakterdannelse blandt eleverne. De aktiviteter, der skal gennemføres for at opnå dette – f.eks. ungdomsorganisationer, frivillige i skole og lokalsamfund, og miljøbeskyttelse – ligner dem, der er forbundet med tilgangen til helhedsskolen.

Undervisning i globalt medborgerskab kan også formidles inden for **non-formal education**, f.eks. via initiativer, der ledes af unge, NGO-koalitioner, samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner og via internettet. Partnerskaber mellem skoler og civilsamfundsaktører, der arbejder på globale og lokale problemstillinger, hvor disse aktører engageres i skoleaktiviteter, kan overvejes. (Se eksempler nedenfor og i Bilag 1).

LANDEKSEMPLER

Activate er et netværk af unge ledere i **Sydafrika**, der tager sigte på at skabe ændringer gennem kreative løsninger på samfundsproblemer. Unge fra alle baggrunde og regioner i landet deltager i et toårigt program. Det første år er der tre on-site uddannelsesforløb, hvor der arbejdes med en specifik opgave. Det andet år opretter deltagerne aktionsgrupper for specifikke opgaver, så deres arbejde bliver gjort tilgængeligt for offentligheden. I et eksempel beskriver en deltager, hvordan hans arbejde i lokalsamfundet har til formål at afskrække unge, så de ikke kommer ud i bandemiljøer og stofmisbrug. Han bruger sin egen negative erfaring med bander og stofmisbrug, der kostede ham syv år i fængsel. I interviewet udtaler han: "Min vision for Sydafrika er at se unge mennesker, der kan klare sig selv og blive rollemodeller... Vær dig selv, vær tro mod dig selv og forfølg dine drømme". <http://www.activate-leadership.co.za/blog/5-mins-with-fernando#sthash.dRCXMqPx.dpuf>

High Resolves FYA, er et uddannelsesinitiativ på det sekundære skoletrin (der blev implementeret af den eneste uafhængige almennyttige organisation for unge i **Australien**), med undervisning i globalt medborgerskab for elever i 8. klasse og undervisning i globalt lederskab for elever i 9. og 10. klasse. Formålet med initiativet er, at gøre det muligt for de studerende at overveje, hvordan de selv er med til at udvikle samfundet som et globalt fællesskab gennem workshops, simuleringer, kurser i ledelseskompeterencer og praktiske projekter.

Over 80.000 studerende har siden 2005 deltaget i programmet på 120 skoler. I 2013 deltog studerende eksempelvis i en række projekter om rettigheder for handicappede, menneskehandel, inklusion af flygtninge og bevarelse af havområdet. <http://www.highresolves.org>, <http://www.fya.org.au/inside-fya/initiatives/high-resolves>.

Peace First, en almennyttig organisation beliggende i **USA**, har et program, hvor unge frivillige arbejder med børn om at udvikle og implementere projekter i lokalsamfundene med inddragelse af deltagerne. Rationalet er, at børn helt naturligt er kreative tænkere og problemløsere. Programmet fokuserer på at udvikle sociale og emotionelle færdigheder for selvbevidsthed, empati, medbestemmelse og relationer. Programmet er også blevet gennemført i landområder i **Colombia** gennem et partnerskab mellem lokale myndigheder og colombianske NGO'er. Peace First har også udarbejdet en læseplan, der kan anvendes i skoler. Den adresserer emner som venskab, retfærdighed, samarbejde, konfliktløsning og konsekvenser for handlinger ved hjælp af erfaringsbaserede aktiviteter og samarbejdsaktiviteter. Elever i 1. klasse lærer eksempelvis at kommunikere deres følelser, elever i 3. klasse udvikler kompetencer inden for og bevidsthed omkring kommunikation og samarbejde, elever i 4. klasse arbejder med tapperhed og med stillingtagen, og elever i 5. klasse undersøger, hvordan man løser og nedtrapper konflikter.

3.1.3 Implementering under vanskelige forhold

Under visse forhold kan undervisere og beslutningstagere stå over for begrænsninger i form af økonomi og/eller menneskelige ressourcer og andre kontekstuelle udfordringer, der gør det vanskeligt at implementere reformer og undervisningsprogrammer i globalt medborgerskab i hele systemet. Skolerne mangler måske bøger og andre ressourcer, klasseværelserne kan være overfyldte, mens lærerne måske har begrænset eller slet ingen uddannelse eller er under pres for at forberede eleverne til nationale eksamener. I en krisepræget kontekst kan der være særlige politiske, sociale og/eller kulturelle forhold – dertil kommer konkurrerende prioriteter i forhold til formidling af undervisning og genopbygning af systemer – som frembyder særlige udfordringer i forhold til planlægning og implementering af undervisning i globalt medborgerskab. I sådanne tilfælde kan undervisning i globalt medborgerskab implementeres også med begrænsede ressourcer eller under vanskelige forhold. Ressourcetunge initiativer eller initiativer, der udstrækkes til hele systemet, kan ganske vist være urealistiske på kort sigt, men der er altid politik- og planlægningsbeslutninger, der kan tages. Man starter med at implementere det, som er realistisk. Man kan integrere undervisning i globalt medborgerskab gradvist i undervisningen på alle niveauer. Én mulighed kan f.eks. være at starte med at arbejde med en undergruppe af skoler, som viser interesse eller UNESCO ASPnet-skoler. En anden mulighed kan være at fokusere på ét aspekt i undervisningsprocessen, f.eks. forberedende uddannelse af lærere eller efteruddannelse eller en revision af lærebøger, så de også omhandler undervisning i globalt medborgerskab.⁹ En tredje mulighed er, at iværksætte skoleprojekter, som giver eleverne mulighed for og motivation til at lære mere om, hvad det betyder at være en global medborger. Fokus skal være på at starte med, hvad der er muligt og strategisk i den givne kontekst (hvilket nødvendigvis vil være forskelligt fra land til land) og bygge videre derfra.

⁹ Der findes en mere dybdegående diskussion af tilgange til implementering af undervisning i globalt medborgerskab under vanskelige forhold eller med knappe ressourcer i Education Above All (2012). **Education for Global Citizenship**.

3.2 Hvordan formidles det i klasseværelset?

3.2.1 Undervisernes rolle og støtte af underviseren

Undervisning i globalt medborgerskab kræver dygtige undervisere, som har en god forståelse for transformativ og deltagende undervisning og læring. Underviserens primære rolle er, at fungere som en guide og formidler, der tilskynder eleverne til at foretage kritiske undersøgelser og støtter udviklingen af viden, færdigheder, værdier og holdninger, som fremmer en positiv personlig og social forandring. Men underviserne har i mange kontekster begrænset erfaring med sådanne tilgange. Forberedende uddannelse og løbende muligheder for professionel læring og udvikling er af afgørende betydning for at sikre, at underviserne er i stand til at formidle undervisning i globalt medborgerskab af høj kvalitet.^{10 11} (Se eksempler på initiativer, som støtter underviserens professionelle udvikling i Bilag 1).

Det er også vigtigt at anerkende, at underviserne kun kan formidle effektiv undervisning i globalt medborgerskab, hvis de har skoleledernes, lokalsamfundenes og forældrenes støtte og engagement, – og hvis der er både tid og ressourcer til det.¹² Endvidere skal skolesystemet kunne rumme den tilgang til undervisning og læring, som effektiv undervisning i globalt medborgerskab kræver – og som kan udfordre mere traditionelle tilgange til læring med vægt på f.eks. udenadslære.

3.2.2 Læringsmiljøet

Trygge, inklusive og engagerende læringsmiljøer er også af afgørende betydning for effektiv undervisning i globalt medborgerskab. Sådanne miljøer fremmer oplevelsen af at undervise og lære, understøtter forskellige læringstyper, tillader eleverne at drage nytte af eksisterende viden og erfaring og gør det trygt for dem at deltage med deres mangfoldige baggrunde. Sådanne læringsmiljøer sikrer, at eleverne føler sig værdsatte og inkluderede, ligesom de fremmer samarbejde, sund interaktion, respekt, kulturel hensyntagen og andre værdier og færdigheder, der kræves for at bo i en mangfoldig verden. Sådanne miljøer giver også et trygt rum for diskussion af kontroversielle emner.

Underviserne spiller en central rolle i etableringen af et miljø, der fremmer effektiv læring. De kan anvende en række forskellige tilgange til at skabe et trygt, inklusivt og engagerende

10 Jf. f.eks. UNESCO Education for All, Gopinathan et al., The International Alliance for Leading Education Institutes (2008), Longview Foundation (2009).

11 Jf. Kerr (1999).

12 Jf. Ajegbo Report (2007).

læringsmiljø. Eleverne kan f.eks. sammen med læreren fastlægge en række spilleregler for denne interaktion, klasseværelset kan indrettes, så eleverne kan arbejde sammen i små grupper, eleverne kan finde ressourcer med hjælp fra læreren, og der kan laves plads til, at eleverne kan vise deres arbejde frem. Der skal være særlig opmærksomhed på faktorer, der kan underminere inklusionen og begrænse mulighederne for læring. Disse faktorer er bl.a. økonomisk baggrund, fysiske og mentale evner, race, kultur, religion, køn og seksuel orientering.

COUNTRY EXAMPLES

I 2008 gik undervisningsministeriet og de nationale læreruddannelsesinstitutioner i **Sierra Leone** sammen med UNICEF om at udvikle læreruddannelseskurset "**Emerging Issues**" med henblik på at støtte genopbygningen efter konflikten ved hjælp af både læringsindhold og undervisningsmetoder. Kurset sætter fokus på tematiske spørgsmål som menneskerettigheder, medborgerskab, fred, miljøet, reproduktiv sundhed, stofmisbrug, ligestilling mellem kønnene og katastrofehandling samt undervisning og læringsmetoder til at fremme en adfærdændring. Der er udarbejdet kursusmateriale til hele uddannelsesforløbet lige fra forberedende uddannelse til både intensiv og fjernundervisningsefteruddannelse. <http://learningforpeace.unicef.org/resources/sierra-leone-emerging-issuesteacher-training-programme/>

I **Sri Lanka**, indfører undervisningsministeriet og GIZ et **uddannelsesprogram for social samhørighed (ESC)**, der er på linje med landets politik for uddannelse og social samhørighed og fred fra 2008. En af styrkerne er projektets fokus på 200 pilotskoler i fem af landets ni provinser – primært i ugunstigt stillede konfliktramte regioner med forskellige sproggrupper – "hvor uddannelsens aktiviteter kan samles under ét tag, og der kan eksperimenteres". Aktiviteterne dækker over fire områder, herunder læring om fred og værdier, flersproget undervisning, psykosocial omsorg og katastroforebyggelse. Der bliver lagt vægt på at udvikle helhedsskolen både gennem inddragelse af de studerende, kurser og støtte for lærere og personale og kvalitativ og kvantitativ konsekvensanalyse. En gennemgang af programmet har vist, at pilotskolerne allerede fungerer som rollemodeller for arbejdet med helhedsskolen. <https://www.giz.de/en/worldwide/18393.html>

3.2.3 Undervisning og læringspraksis

I takt med at undervisningen i globalt medborgerskab har udviklet sig, er der kommet større fokus på velegnede undervisnings- og læringspraksis i erkendelse af, at de eksisterende praksis ofte fremhæver bestemte læringsformer.¹³ Inden for undervisning i globalt medborgerskab er deltagerorienteret, elevcentreret og inklusiv undervisnings- og læringspraksis særligt vigtig, ligesom den enkelte elevs engagement i forskellige valg i forhold til undervisnings- og læringsprocessen er det. Disse praksis er helt grundlæggende for det transformative formål, der ligger i undervisningen i globalt medborgerskab. Undervisning i globalt

¹³ Jf. Evans (2008); Kerr (2006); Parker (1995).

medborgerskab er forbundet med en både meget bred og meget dybdegående læring, og det kræver et avanceret udbud af undervisnings- og læringspraksis. Eksempler herpå kan være projektbaseret læring, deltagelsesprojekter, samarbejde, erfaringsbaseret læring og praktisk læring. Der er en voksende mængde viden og ressourcer til rådighed for underviserne, som kan hjælpe dem med at udforske og indarbejde globalt medborgerskab i praksis både for hele skolen og i klassen (Se ressourcer i Bilag 1). Nedenstående boks viser nogle af de vigtigste undervisnings- og læringspraksis for undervisning i globalt medborgerskab.

Undervisning i globalt medborgerskab har brug for undervisnings- og læringspraksis, som...

- giver næring til en respektfuld, inklusiv og interaktiv klasse- og skoleetos (f.eks. ligestilling mellem kønnene, inklusion, fælles forståelse af regler i klasseværelset, elevernes stemme, pladsfordeling, brug af rummet)
- tilføjer elevcentreret og kulturelt responsiv uafhængig og interaktiv undervisnings- og læringsstilgange, som passer til læringsmålene (f.eks. selvstændig læring og samarbejdsbaseret læring, mediekendskab)
- inkluderer autentiske opgaver (f.eks. at lave udstillinger om børns rettigheder, lave fredsskabelsesprogrammer, lave en elevavis, der skriver om globale emner)
- trækker på globalt orienterede læringsressourcer, som kan hjælpe eleverne med at forstå, hvordan de passer ind i verden i forhold til deres lokale situation (f.eks. brug af forskellige kilder og medier, komparative og forskellige perspektiver)
- bruger vurderings- og evalueringsstrategier, der passer til læringsmålene og de undervisningsmetoder, der bruges til at understøtte læringen (f.eks. refleksion og selvevaluering, feedback fra andre elever, lærerevaluering, dagbøger, porteføljer)
- giver eleverne mulighed for læring i en række forskellige sammenhænge, herunder klasseværelset, aktiviteter for hele skolen og lokalsamfundet, fra det lokale til det globale (f.eks. deltagelse i lokalsamfundet, international e-udveksling, virtuelle samfund)
- fremhæver læreren/underviseren som rollemodel (f.eks. er denne opdateret på, hvad der sker lige nu, er involveret i lokalsamfundet, lever selv miljørigtigt og arbejder for lige muligheder for alle)
- bruger eleverne og deres familie som en undervisnings- og læringsressource, specielt i multikulturelle miljøer

Kilde: Evans, M. et al. (2009). Mapping the "global dimension" of citizenship education in Canada: The complex interplay of theory, practice, and context. *Citizenship, Teaching and Learning*, 5(2), 16-34.

Det er også vigtigt, at sikre, at de valgte undervisnings- og læringspraksis er udarbejdet med henblik på at opfylde de tilsigtede læringsmål,¹⁴ og at der er sammenhæng mellem aktiviteter og opgaver og de forventede kompetencer og læringsmål. Læringsaktiviteter som

14 Jf. Mortimore (1999).

diskussioner i klassen, at læse en artikel eller se en video og dernæst besvare spørgsmål har til formål at fremme udviklingen af en kritisk tankegang og sociale færdigheder, udforske værdier, understøtte tilegnelsen af viden og udvikling af praktiske kompetencer. Mere komplekse undervisnings- og læringspraksis, f.eks. gruppeundersøgelser, analyse af problemstillinger, problembaseret læring og social handling, har til hensigt at understøtte udviklingen af en række specifikke og forbundne kompetencer på en integreret måde.¹⁵Opgaver fra det virkelige liv eller autentiske anskueliggørelser, som f.eks. projekter der undersøger globale problemstillinger, aktiviteter, der involverer samfundstjeneste, offentlige udstillinger med information samt internationale fora på nettet for unge anvendes i stigende grad til at udvikle de kompetencer, der forbindes med undervisning i globalt medborgerskab.¹⁶

Informations- og kommunikationsteknologi og sociale medier gør det muligt at understøtte både undervisning i og læring om globalt medborgerskab (se boks nedenfor), idet de skaber forbindelse mellem klasseværelset og lokalsamfundet og tillader deling af idéer og ressourcer. Aspekter, der bør overvejes, er, hvilke teknologier der er til rådighed (f.eks. internet, video og mobiltelefoner samt fjern- og onlineundervisning, samt hvordan eleverne kan bruge informations- og kommunikationsteknologi og sociale medier i undervisningen i globalt medborgerskab (f.eks. udarbejdelse af podcasts og blogs, gennemførelse af forskning, interaktion med scenarier fra den virkelige verden samt samarbejde med andre elever). Fjern- og onlineundervisning og platforme til informationsdeling kan ligeledes anvendes af underviserne til at udvikle deres egen forståelse og kapacitet.

LANDEKSEMPLER

British Council's initiativ **Connecting Classrooms** laver skolepartnerskaber mellem klasser fra forskellige dele af verden og giver dermed eleverne mulighed for at få forståelse for forskellige kulturer og engagere sig i forhold og udvikle færdigheder inden for globalt medborgerskab. Lærerne bliver bedre rustet til at undervise i spørgsmål omkring globalt medborgerskab, de får kendskab til forskellige uddannelsessystemer og forbedrer deres undervisningskompetencer. Et eksempel er et partnerskab mellem en grundskole på landet i Lincolnshire, UK, og en grundskole i Beirut, Libanon, hvor børnene fik mulighed for at tale sammen via Skype om det at "leve sammen". Som følge af den aktuelle krise i Syrien går der på skolen i Beirut mange syriske flygtninge samt libanesiske og palæstinensiske elever. Initiativet har skabt en følelsesmæssig tilknytning mellem eleverne på de to skoler og samtidig været med til at fremme empati mellem de forskellige fællesskaber på skolen i Beirut. <https://schoolsonline.britishcouncil.org/linking-programmes-worldwide/connecting-classrooms/spotlight/Lebanon>

I **England** indledte en ungdomsskole i Slough et samarbejde med en skole i Delhi, **Indien**. Over 90 % af børnene fra den engelske skole er af sydasiatisk oprindelse. Med dette samarbejde fik eleverne mulighed for at bevare tilknytningen til deres kulturelle rødder, og lærerne fik samtidig en bedre forståelse for børnenes kulturelle baggrund. Gennem disse individuelle kontakter og samtaler via nettet og mail etablerede de deltagende børn og lærere en løbende dialog og udviklede globale perspektiver. <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://education.gov.uk/publications/eorderingdownload/1409-2005pdf-en-01.pdf>

¹⁵ Joyce og Weil (2008).

¹⁶ Andreotti (2006); Larsen (2008); Taking it Global (2012); Think Global (2013); UNESCO Associated Schools Project.

iEARN er en almennyttig organisation bestående af mere end 30.000 skoler og ungdomsorganisationer i over 140 lande. iLEARN hjælper lærere og unge med at arbejde sammen online ved hjælp af internet og andre kommunikationsteknologier. Hver dag deltager mere end to millioner studerende i samarbejdsprojekter verden over via iLEARN. <http://www.iearn.org/>

I **Nigeria og Skotland** tager skolesamarbejdsprojektet **Power Politics** sigte på at skabe opmærksomhed omkring globale udviklingsspørgsmål og fremme forbindelserne mellem lande. I samarbejdet mellem elever og lærere fra Port Harcourt, Nigeria, og Aberdeen, Skotland, udvikles der læseplaner med fokus på forhold vedrørende olie og gas, som er de to vigtigste industrier i begge regioner. Eleverne i Port Harcourt har eksempelvis lavet en film om oliens positive og negative indvirkninger i deres land og afdækkede i den forbindelse økonomiske, sociale, miljømæssige og politiske konsekvenser. Elever fra en skole i Aberdeen lavede en tegneserie, der skulle forklare 2015-målene og overveje, hvordan prioriteterne for agendaen efter 2015 skal fastsættes. <http://www.powerpolitics.org.uk/resources>

Taking it Global for Educators er et netværk af 4.000 skoler og 11.000 lærere i over 125 lande, der har til formål at mobilisere unge til at sætte sig ind i globale udfordringer med fokus på globalt medborgerskab, miljøansvar og elevmedbestemmelse. Underviserne opfordres til at benytte teknologiske værktøjer til at skabe transformativ læringserfaringer for deres elever. Netværket består af et forum af undervisere, der er interesserede i at samarbejde om internationale læringsprojekter, og er samtidig et sikkert, reklamefrit virtuelt klasseværelse, der som platform er beregnet til at fremme internationalt samarbejde gennem brug af digitale medieredskaber. Der er også mulighed for praktiske kompetenceudviklende onlinekurser, webinars og workshops med personligt fremmøde inden for globalt medborgerskab, miljøansvar og elevmedbestemmelse. Netværket tilbyder også en række kurser for skoleklasser verden over, der byder på nyskabende metoder til at undervise og lære om specifikke globale spørgsmål, samt en database med problemorienterede undervisningsmaterialer om global undervisning, der er udarbejdet af lærere for lærere. Netværksgrupperne The Global Youth Action Network og Taking it Global for Educators har også oprettet et clearinghouse til at fremme bevægelse og mobilisering blandt unge. <http://www.tigweb.org> <http://www.youthlink.org/gyanv5/index.htm>

I et fælles initiativ mellem den tunesiske regering og det arabiske institut for menneskerettigheder, lokale NGO'er og FN organer har **Tunesien** oprettet skoleklubber for menneskerettigheder og medborgerskab på 24 grund- og sekundærskoler. Målet er at "formidle viden om demokrati, der hænger sammen med situationen i samfundet, og udbrede værdier og principper for menneskerettigheder og medborgerskab blandt unge uddannede ved hjælp af en deltagerorienteret pædagogik for medborgerskabsprojekter". Den første skoleklub åbnede i grundskolen Bab Khaled i Mellassine, et fattigt område i Tunis. Eleverne deltog i forvaltningen af deres skoleområder og i fællesskabsprojekter med henblik på at udvikle sig som aktive medborgere og forbedre forholdene i lokalsamfundet. http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/launch_of_the_first_citizenship_and_human_rights_school_club_in_tunisia/#.VDoyblFpvJw

3.3 Hvordan vurderer man læringsudbyttet?

Vurdering og evaluering af undervisningen i globalt medborgerskab kan have mange forskellige formål. Vurdering og evaluering kan f.eks. bruges til:

- at samle information og registrere elevernes fremskridt og præstationer i forhold til læseplanens mål og forventninger,
- at formidle fremskridt til eleverne, identificere deres stærke sider og områder, hvor der er plads til forbedring, og bruge disse informationer til at opstille læringsmål,
- at danne baggrund for elevens karakter samt akademiske og erhvervsmæssige valg,
- at give feedback om undervisningsprocessens og/eller kursets og/eller programmets succes i forhold til at planlægge, implementere og forbedre undervisningen.

I denne vejledning betragtes vurdering og evaluering primært i relation til forbedring af læringsudbyttet og som en hjælp til at identificere elevernes stærke sider og områder, hvor der er plads til forbedring, tilpasse læseplanen og undervisningstilgangene til elevernes behov samt vurdere den generelle effektivitet af undervisnings- og klassepraksis. Det er vigtigt, at vurderingen rækker videre end til elevernes rent faktuelle viden og også omfatter en vurdering af færdigheder, værdier og holdninger.

Der skal tages højde for en række forskellige spørgsmål ved planlægning af vurdering og evaluering i forhold til undervisningen i globalt medborgerskab, f.eks.:

- Hvilke kernekompetencer skal adresseres i en samlet vurderings- og evalueringsplan?
- Hvordan kan vi vide, om eleverne lærer noget? Hvilke indikatorer kan anvendes?
- Hvad vil vi acceptere som bevis på, at eleverne forstår emnet og udvikler færdigheder?
- Hvilke vurderingsmetoder er mest velegnede til at dokumentere læring?

Den valgte tilgang afhænger af konteksten, idet forskellige uddannelsessystemer har forskellige tilgange til vurdering og evaluering af læring. Den afhænger også af, hvordan undervisningen i globalt medborgerskab formidles, f.eks. på tværs af læseplanen eller inden for et eller flere bestemte fag eller på en helt tredje måde.

Vurderingsmetoder, både formative og summative, skal tilpasses læringsmålene og undervisnings- og læringspraksis. Fordi undervisningen i globalt medborgerskab omfatter så mange forskellige læringsmål og kompetencer, kan der være behov for at anvende flere forskellige metoder (f.eks. opgaver, fremvisninger, observationer, projekter, opgaver, hvor eleverne skal anvende den viden og de kompetencer, de har tilegnet sig i undervisningen til at skabe et resultat, prøver) for at lave en præcis læringsvurdering. For smalt et udvalg af vurderingsmetoder giver kun et begrænset billede af, hvad eleverne har lært.

Underviserne i globalt medborgerskab kan overveje vurderingens overordnede formål og gå videre end blot **vurdering af læring** til også at inkludere **vurdering for læring** og **vurdering**

som læring. Dette er især vigtigt, da det handler om et uddannelsesområde, som har vidtrækkende transformativt formål. Aktuell praksis viser, at underviserne bruger en blanding af traditionelle vurderingsmetoder og af mere reflekterende og resultatbaserede metoder som f.eks. selvevaluering og vurdering fra andre elever, som anskueliggør elevernes indsigt i f.eks. personlig transformation, en dybere forståelse af kritisk undersøgelse, engagement og særligt borgernes engagement i at gøre en forskel gennem handling. Vurderingspraksis skal vurdere både personlig vækst/integration og social bevidsthed. Som en del af vurderingen giver underviserne eleverne beskrivende feedback, der kan guide dem mod forbedringer. Der opfordres også til anvendelse af muligheder for selvevaluering og reflekterende dagbøger og porteføljer samt feedback fra andre elever i vurderingsprocessen.

Andre forhold, der bør overvejes i forbindelse med vurdering og evaluering af undervisning i globalt medborgerskab, omfatter **processer** (f.eks. undervisnings- og læringspraksis, elevengagement), **udbytter** (f.eks. enkeltelevers og grupperes viden, færdigheder, værdier, holdninger og præstationer) samt **kontekstuelle forhold** (f.eks. læseplaner, institutionspolitik, undervisningskompetencer, administrativt engagement og støtte, ressourcer, læringsmiljø, forhold til lokalsamfundet). Der skal ligeledes tages hensyn til spørgsmål vedrørende validitet, pålidelighed og retfærdighed under hele planlægningsprocessen i forhold til design og anvendelse af vurderings- og evalueringsspraksis.

Selv om der endnu ikke findes nogen globalt vedtagne indikatorer for monitorering af læringsudbyttet af undervisningen i globalt medborgerskab, forventes det, at et forslag til måleramme og mulige indikatorer snart vil være til rådighed. Der findes en række undersøgelser, som forsøger at vurdere udbyttet af undervisningen i globalt medborgerskab under forskellige forhold (se Bilag 1), og flere interessenter arbejder også på bidrag, særligt i lyset af forslaget om at inkludere undervisning i globalt medborgerskab sammen med undervisning i bæredygtig udvikling som et af de nye globale uddannelsesmål post-2015. UNESCO bidrager til denne indsats ved at iværksætte forskning, som skal bruges til at udarbejde evidensbaserede forslag til mulige indikatorer og overvejelser i forhold til dataindsamling.

LANDEKSEMPLER

Plan International og University of Melbourne's Youth Research Centre iværksatte en evalueringssproces for et undervisningsforløb i globalt medborgerskab i **Australien** og **Indonesien**. Programmet "forbinder elever fra australske skoler med børn fra indonesiske samfund for at fremme forståelsen for, hvordan spørgsmål i lokalsamfund er forbundet globalt med hinanden". Undersøgelser foretaget mellem 2008 og 2011 for at evaluere programmets resultater viste positive ændringer i viden om og forståelse af globale spørgsmål og udvikling af færdigheder. Forskerne fandt i særdeleshed, at "de deltagere, som var i stand til at engagere sig i længere tid, fik et større læringsudbytte, og var bedre til at se deres rolle i verden på en væsentlig anderledes måde".

Den internationale test **The International Civic and Citizenship Education Study** (ICCS), der administreres af den internationale sammenslutning for evaluering af uddannelsesresultater (IEA), evaluerer uddannelsesresultater i en test om viden og begrebsforståelse samt elevernes indstilling og holdninger i forhold til samfundslære og medborgerskab.

Lærere og skolespørgeskemaer indsamler information om de situationer, hvor eleverne lærer om samfundslære og medborgerskab, herunder i undervisningen og gennem klasseforvaltningspraksis og skolestyring og klima. I ICCS 2009 blev elever i 8. klasse (dvs. 13-14-årige) testet i politisk dannelse. Næste ICCS i 2016 skal teste elevernes viden om og forståelse af begreber og spørgsmål inden for samfundslære og medborgerskab, samt deres overbevisninger, holdninger og adfærd.

Udover at vurdere læringsudbyttet er det også vigtigt med løbende **monitorering og vurdering af kvaliteten i undervisningen i globalt medborgerskab**. Denne kan sikres på mange forskellige måder. Man kan f.eks. se på forskellige planlægningsmæssige aspekter (f.eks. læringsforventninger, ressourcer, undervisningskompetencer, læringsmiljø), processer (f.eks. undervisningspraksis, læringsressourcer, elevengagement), udbytter (f.eks. viden, færdigheder, værdier og holdninger, transformativ effekt) samt kontekstuelle hensyn.

Gennemførelsen af en effektiv vurdering af undervisningen i globalt medborgerskab bør integreres i de vurderinger, der allerede gennemføres i dag, hvor dette er muligt, og det kræver, at man er opmærksom på en række faktorer. Formålet med vurderingen og indikatorerne (f.eks. status, faciliterende, resultater) skal defineres klart, der er måske behov for overvejelser omkring undervisnings-/læringspopulationen og konteksten, ligesom der skal tages beslutning om de typer oplysninger, der kan være acceptable som evidens samt metoder til dataindsamling. Der skal også tages hensyn til andre dimensioner som en del af en mere samlet strategi, herunder officielle læseplaner, institutionspolitik og -programmer, undervisningsmiljø og -relationer, relationer i lokalsamfundet, professionel læring samt administrativt engagement og støtte. Visse overvejelser (f.eks. omfang, relevans, formulering, kontinuitet) kræver endvidere løbende opmærksomhed i programvurderingen.

Resultaterne af programvurderingen kan anvendes til mange forskellige formål, f.eks. identifikation af programbegrænsninger, målrettet indsats mod specifikke områder, der kræver forbedring, rapportering om lokale, nationale og internationale tendenser og resultater, evaluering af programeffektivitet eller fremme af ansvarlighed og transparens. Der er behov for oplysninger, som kan ligge til grund for beslutninger om vejen frem og forbedre og fastholde læringen. En sådan læringsorienteret kultur definerer succes som en forbedring og betragter fejl som en normal del af forbedringsprocessen i forhold til undervisning/læring.

Bilag

Bilag 1: Udvalgte eksempler og ressourcer på nettet

Online databaser

UNESCO Clearinghouse om undervisning i globalt medborgerskab, der hostes af Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding (APCEIU), et UNESCO kategori II institut. www.gcedclearinghouse.org

UNESCO database om undervisning i globalt medborgerskab. Databasen indeholder relateret materiale udgivet af UNESCO. <http://en.unesco.org/gced/resources>

Ressourcer og materialer til undervisningen

Amnesty International. Undervisningsmaterialer om menneskerettigheder: <https://www.amnesty.org/en/human-rights-education>

Breaking the Mould. <https://www.teachers.org.uk/educationandequalities/breakingthemould>

Bryan, A. og Bracken, M. 2011. Learning to Read the World? Teaching and Learning about Global Citizenship and International Development in Post-Primary Schools. Dublin, Irish Aid. <http://www.ubuntu.ie/media/bryan-learning-to-read-the-world.pdf>

Chiarotto, L. 2011. Natural Curiosity: Building Children's Understanding of the World Through Environmental Inquiry: A Resource for Teachers. Toronto, ON, The Laboratory School at The Dr Eric Jackman Institute of Child Study, OISE, University of Toronto. <http://www.naturalcuriosity.ca/>

Child & Youth Finance International. 2012. A Guide to Economic Citizenship Education: Quality Financial, Social and Livelihoods Education for Children and Youth. Amsterdam, Child & Youth Finance International. <http://childfinanceinternational.org/library/cyfi-publications/A-Guide-to-Economic-CitizenshipEducation-Quality-Financial-Social-and-Livelihoods-Education-for-Children-and-Youth-CYFI-2013.pdf>

Classroom Connections. Cultivating a Culture of Peace in the 21st Century. <http://www.cultivatingpeace.ca/cpmaterials/module1/>

Classroom Connections. Cultivating Peace – Taking Action. <http://www.classroomconnections.ca/en/takingaction.php>.

Europarådet, OSCE/ODIHR, UNESCO og OHCHR. 2009. Human Rights Education in the School Systems of Europe, Central Asia and North America: A Compendium of Good Practice. Warszawa, OSCE/ODIHR. <http://www.osce.org/odihr/39006?download=true>

Earth Charter. <http://www.earthcharterinaction.org/content/>

Education Scotland. Developing global citizens curriculum within Curriculum for Excellence. <http://www.educationscotland.gov.uk/learningteachingandassessment/learningacrossthecurriculum/themesacrosslearning/globalcitizenship/about/developingglobalcitizens/what.asp>

Evans, M. og Reynolds, C. (eds). 2004. Educating for Global Citizenship in a Changing World: A Teacher's Resource Handbook. Toronto, ON, OISE/UT Online publikation. http://www.oise.utoronto.ca/cidec/Research/Global_Citizenship_Education.html

Global Citizenship Curriculum Development (GCCD). Faculty of Education International and Center for Global Citizenship Education and Research and University of Alberta International. <http://www.gccd.ualberta.ca/>

Global Dimension: The World in Your Classroom. <http://globaldimension.org.uk/>

Global Teacher. <http://globaldimension.org.uk/resources/item/2107>

Global Teacher Education. Global Education Resources for Teachers. <http://www.globalteachereducation.org/global-education-resources-teachers>

Global Youth Action Network. <http://www.youthlink.org/gyanv5/index.htm>

Larsen, M. 2008. ACT! Active Citizens Today: Global Citizenship for Local Schools. London, ON, University of Western Ontario. http://www.tvdsb.on.ca/act/KIT_PDF_files/B-Introduction.pdf

McGough, H. og Hunt, F. 2012. The Global Dimension: A Practical Handbook for Teacher Educators. London, Institute of Education, University of London. [http://www.ioe.ac.uk/Handbook_final\(1\).pdf](http://www.ioe.ac.uk/Handbook_final(1).pdf)

Montemurro, D., Gambhir, M., Evans, M. og Broad, K. (eds). 2014. Inquiry into Practice: Learning and Teaching Global Matters in Local Classrooms. Toronto, ON, OISE, University of Toronto. http://www.oise.utoronto.ca/oise/UserFiles/File/TEACHING_GLOBAL_MATTERS_FINAL_ONLINE.pdf

Open Spaces for Dialogue and Enquiry (OSDE) Methodology. <http://www.osdemethodology.org.uk/osdemethodology.html>

Oxfam. 2006. Education for Global Citizenship: A Guide for Schools. Oxford, England, Oxfam GB. http://www.oxfam.org.uk/~media/Files/Education/Global%20Citizenship/education_for_global_citizenship_a_guide_for_schools.ashx

Oxfam. Global Citizenship Guides: <http://www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides>

Oxfam. 2008. Getting Started with Global Citizenship: A Guide for New Teachers. Oxford, England, Oxfam GB. <https://www.oxfam.org.uk/~media/Files/Education/Global%20Citizenship/GCNewTeacherENGLAND.ashx>

Sinclair, M., Davies, L., Obura, A. og Tibbitts, F. 2008. Learning to Live Together: Design, Monitoring and Evaluation of Education for Life Skills, Citizenship, Peace and Human Rights. Eschborn, Tyskland, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH. http://www.ineesite.org/uploads/files/resources/doc_1_Learning_to_Live_Together.pdf

TakingITGlobal. <http://www.tigweb.org>

The Paulo and Nita Freire International Project for Critical Pedagogy. Teacher resources. <http://www.freireproject.org/resources/in-the-classroom/>

Tunney, S., O'Donoghue, H., West, D., Gallagher, R., Gerard, L. og Molloy, A. (eds). 2008. Voice our Concern. Dublin, Amnesty International. <http://www.amnesty.ie/voice-our-concern>

UNEP. 2010. Here and Now! Education for Sustainable Consumption Recommendations and Guidelines. Nairobi, UNEP. http://www.unep.org/pdf/Here_and_Now_English.pdf

UNESCO. Teaching and Learning for a Sustainable Future. A multimedia teacher education programme. <http://www.unesco.org/education/tlsf/>

UNESCO. 2012. Education for Sustainable Development: Sourcebook. Paris, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002163/216383e.pdf>

Videoer på engelsk:

<http://www.unesco.org/archives/multimedia/?pg=34&pattern=Sourcebook&related=>

UNESCO. 2014. How is Global Citizenship Taught? Wisdoms from the Classroom. <http://www.unescobkk.org/education/news/article/how-is-global-citizenship-taught-wisdoms-from-the-classroom/>

UN Global Teaching and Learning Project. Cyber School Bus.

Eksempler på undervisningspolitik

AFGHANISTAN

Education Law (2008). In UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>

AUSTRALIEN

The 2013 Australian Curriculum. In UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>

Melbourne Declaration of Educational Goals for Young Australians (2008). In UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>

CANADA

Global Citizenship Curriculum Development, Faculty of Education International and Centre for Global Citizenship Education and Research and University of Alberta International <http://www.globaled.ualberta.ca/en/OutreachandInitiatives/GlobalCitizenshipCurriculumDev.aspx>

COLOMBIA

Guía 48, Ruta de gestión para alianzas en el desarrollo de competencias ciudadanas, Ministerio de Educación Nacional. Colombia. 2014. <http://www.mineducacion.gov.co/1621/w3-article-339478.html>

Global citizen competencies in Colombia. <http://www.mineducacion.gov.co/cvn/1665/article-75768.html>

INDONESIEN

The 2013 curriculum. In UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>

FILIPPINERNE

The K-12 curriculum. In UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>

DEN KOREANSKE FOLKEREPUBLIK

Charter of Gyeonggi Peace Education. In UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>

The 2009 curriculum. In UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>

UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO. The publication examines how 10 countries – Afghanistan, Australia, Indonesia, Malaysia, Myanmar, Nepal, The Philippines, Republic of Korea, Sri Lanka and Thailand – are using education as a vehicle to promote peace and mutual understanding. <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208E.pdf>

Ressourcer for globalt samarbejde

E-Pals. <http://www.epals.com/#!/main>

The Global Teenager Project. <http://www.globalteenager.org/>

National Association of Independent Schools. Challenge 20/20.
<http://www.nais.org/Articles/Pages/Challenge-20-20.aspx>

UNESCO Associated Schools Project.
<http://www.unesco.org/new/en/education/networks/global-networks/aspnet/>

UNESCO ASPnet in Action: Global Citizens Connected for Sustainable Development.
<http://en.unesco.org/aspnet/globalcitizens>

UNESCO. 2014. *Learning to Live Together: Education Policies and Realities in the Asia-Pacific*. Bangkok, UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208E.pdf>

Organisationer og initiativer

British Council's Connecting Classrooms.
<https://schoolsonline.britishcouncil.org/linking-programmes-worldwide/connecting-classrooms/spotlight/Lebanon>

Centre for Global Citizenship Education and Research, University of Alberta.
<http://www.cgcer.ualberta.ca/AboutCGCER.aspx>

Child Safety Project Online, the Centre for Educational Research and Development of the Ministry of Education and Higher Education, Lebanon.
<http://www.crdp.org/en/desc-projects/6240-%20Child%20Safety%20Online>

Council of Europe. 2012. *Compass - Manual for Human Rights Education with Young People*. Strasbourg, France, Council of Europe. www.coe.int/compass

Developing a Global Perspective for Teachers.
<http://www.developingaglobalperspective.ca/gern/>

Education Above All.
<http://educationaboveall.org>

The European Centre for Global Interdependence and Solidarity (North-South Centre), the Council of Europe.
http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/default_en.asp

The Freire Project.
<http://www.freireproject.org>

Global Education First Initiative (GEFI), the United Nations Secretary-General's Initiative on Education. <http://www.globaleducationfirst.org>

Global Education Network Europe (GENE).
<http://www.gene.eu>

The JUMP! Foundation Global Leadership Center @ NIST.
<http://jumpfoundation.org/jcommunity/jump-bangkok-hub/jump-global-leadership-center-nist-south-east-asia/>

Learning Metrics Task Force.
<http://www.brookings.edu/about/centers/universal-education/learning-metrics-task-force-2>

The Longview Foundation.
<http://longviewfdn.org/>

The MasterCard Foundation.
<http://www.mastercardfdn.org/youth-learning/the-mastercard-foundation-scholars-program>

New Pedagogies for Deep Learning Project.
<http://www.newpedagogies.org>

Power Politics project (between Aberdeen, Scotland and Nigeria).
<http://www.powerpolitics.org.uk/resources>

Tunisia human rights and citizenship school clubs.
http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/launch_of_the_first_citizenship_and_human_rights_school_club_in_tunisia/#.VDoyblFpvJw

Initiativer til støtte af undervisernes professionelle udvikling

Andreotti V. and Souza, L. 2008. *Learning to Read the World Through Other Eyes*. Derby, England, Global Education.
https://www.academia.edu/575387/Learning_to_Read_the_World_Through_Other_Eyes_2008_

Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding (APCEIU).
<http://www.unescoapceiu.org/en/m211.php?pn=2&sn=1&sn2=1&seq=34>

Council of Europe. 2009. *How All Teachers Can Support Citizenship and Human Rights Education: a Framework for the Development of Competences*. Strasbourg, France, Council of Europe.
http://www.theewc.org/uploads/content/archive/6555_How_all_Teachers_A4_assemble_1.pdf

Global Teacher Education (GTE). Established following the publication of the Longview Foundation's 2008 report *Teacher Preparation for the Global Age: The Imperative for Change* (<http://www.longviewfdn.org/122/teacher-preparation-for-the-global-age.html>)

Mahatma Gandhi Institute of Education for Peace & Sustainable Development (MGEIP).
<http://mgiiep.unesco.org/>

UNESCO. 2005. *Guidelines and Recommendations for Reorienting Teacher Education to Address Sustainability*. Paris, UNESCO. This publication is available in English.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001433/143370e.pdf>

UNESCO. 2012. *Exploring Sustainable Development: A Multiple-Perspective Approach*. Paris, UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002154/215431E.pdf>

UNESCO and ECOWAS. 2013. *Education for a Culture of Peace, Human Rights, Citizenship, Democracy and Regional Integration: ECOWAS Reference Manual*. Dakar, UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002211/221128e.pdf> and <http://www.educationalapaix-ao.org/>

UNICEF. 2011. *Educating for Global Citizenship: A Practical Guide for Schools in Atlantic Canada*. Canada, UNICEF.
http://www.unicef.ca/sites/default/files/imce_uploads/UTILITY%20NAV/TEACHERS/DOCS/GC/Educating_for_Global_Citizenship.pdf

Bilag 2: Bibliografi

- Aaberg, R. 2013. Carnegie's Muhammad Faour discusses democracy education in the Arab world. *Council for a Community of Democracies*. http://www.ccd21.org/news/cd-ccd/faour_arab_world.html (Accessed 19 April 2015.)
- Abdi, A. and Shultz, L. (eds). 2008. *Educating for Human Rights and Global Citizenship*. New York, SUNY Press.
- Abu El-Haj, T. 2009. Becoming citizens in an era of globalization and transnational migration: Reimagining citizenship as critical practice. *Theory into Practice*, Vol. 48, pp. 274-282.
- Albala-Bertrand, L. 1995. What education for what citizenship? First lessons from the research phase. *Educational Innovation and Information* (Geneva, UNESCO IBE), No. 82.
- Aleinikoff, T.A. and Klusmeyer, D.B. (eds). 2001. *Citizenship Today: Global Perspectives and Practices*. Washington, DC, Carnegie Endowment for International Peace.
- American Association of Colleges of Teacher Education and the Partnership for 21st Century Skills. 2010. *21st Century Knowledge and Skills in Educator Preparation*. http://www.p21.org/storage/documents/aacte_p21_whitepaper2010.pdf (Accessed 19 April 2015.)
- Andreotti, V. 2006. Soft versus critical global citizenship education. *Policy & Practice: A Development Education Review*, Vol. 3, pp. 40-51. <http://www.developmenteducationreview.com/issue3-focus4> (Accessed 19 April 2015.)
- Andreotti, V. 2011. Engaging the (geo)political economy of knowledge construction: Towards decoloniality and diversality in global citizenship education. *Globalization, Societies and Education Journal*, Vol. 9, No. 3-4, pp. 381-397.
- Andreotti V., Barker, L. and Newell-Jones, K. 2006. *Critical Literacy in Global Citizenship Education Professional Development Resource Pack*. Centre for the Study of Social and Global Justice at the University of Nottingham and Global Education Derby. https://www.academia.edu/194048/Critical_Literacy_in_Global_Citizenship_Education_2006_ (Accessed 19 April 2015.)
- Arthur, J., Davies, I. and Hahn, C. (eds). 2008. *The SAGE Handbook of Education for Citizenship and Democracy*. London, SAGE Publications Ltd.
- Avery, P. 1997. *The Future of Political Participation in Civic Education*. Minnesota, Social Science Education Consortium.
- Banks, J. (ed.). 2004. *Diversity and Citizenship Education: Global Perspectives*. San Francisco, CA, John Wiley & Sons.
- Banks, J. 2008. Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. *Educational Researcher*, Vol. 37, No. 3, pp. 129-139.

- Bickmore, K. 2006. Democratic social cohesion (assimilation)? Representations of social conflict in Canadian public school curriculum. *Canadian Journal of Education*, Vol. 29, No. 2, pp. 359-386.
- Boulding, E. 1988. Building a global civic culture: Education for an interdependent world (John Dewey Lecture). New York, Teachers College Press.
- Boulding, E. 2011. New understandings of citizenship: Path to a peaceful future? Pilisuk, M. and Nagler, M.N. (eds), *Peace Efforts That Work and Why*, Vol. 3 of *Peace Movements Worldwide*. Santa Barbara, CA, Praeger, pp. 5-14.
- Cabrera, L. 2010. *The Practice of Global Citizenship*. Cambridge, England, Cambridge University Press.
- Cogan, J. and Grossman, D. 2009. Characteristics of globally-minded teachers: A 21st century view. Kirkwood-Tucker, T. F. (ed.), *Visions in Global Education: The Globalization of Curriculum and Pedagogy in Teacher Education and Schools*. New York, Peter Lang.
- Darling-Hammond, L. and Bransford, J. (eds). 2005. *Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able to Do*. San Francisco, CA, Jossey-Bass.
- Davies, I. and Pike, G. 2009. Global citizenship education: Challenges and possibilities. Lewin, R. (ed.), *The Handbook of Practice and Research in Study Abroad: Higher Education and the Quest for Global Citizenship*. New York, Routledge.
- Davies, I., Evans, M. and Reid, A. 2005. Globalising citizenship education? A critique of 'global education' and 'citizenship education'. *British Journal of Educational Studies*, Vol. 53, No. 1, pp. 66-87.
- Davies, L., Harber, C. and Yamashita, H. 2004. *Global Citizenship Education: The Needs of Teachers and Learners*. Birmingham, England, Centre for International Education and Research, University of Birmingham.
- Delanty, G. 1999. *Citizenship in a Global Age: Society, Culture, Politics*. Buckingham, England, Open University Press.
- Department for Education and Skills (DfES). 2007. *Curriculum Review: Diversity and Citizenship (Ajebgo Report)*. London, DfES.
- Dewey, J. 1916. *Democracy and education. An introduction to the philosophy of education*, 1966 edn. New York, Free Press.
- Dower, N. 2003. *An Introduction to Global Citizenship*. Edinburgh, Edinburgh University Press.
- Earl, L. 2003. *Assessment as Learning: Using Classroom Assessment to Maximize Student Learning*. Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Education Above All. 2012. *Education for Global Citizenship*. Doha, Education Above All.

- Eidoo, S., Ingram, L., MacDonald, A., Nabavi, M., Pashby, K. and Stille, S. 2011. Through the kaleidoscope: Intersections between theoretical perspectives and classroom implications in critical global citizenship education. *Canadian Journal of Education*, Vol. 34, No. 4, pp. 59-85.
- Evans, M. 2008. Citizenship education, pedagogy, and school contexts. Arthur, J. Davies, I. and Hahn, C. (eds), *The SAGE Handbook of Citizenship and Democracy*. London, SAGE Publications Ltd, pp. 519-532.
- Evans, M., Davies, I., Dean, B. and Waghid, Y. 2008. Educating for global citizenship in schools: Emerging understandings. Mundy, K., Bickmore, K., Hayhoe, R., Madden, M. and Majidi, K. (eds), *Comparative and International Education: Issues for Teachers*. New York, Teachers' College Press, pp. 273-298.
- Evans, M., Ingram, L., MacDonald, A. and Weber, N. 2009. Mapping the "global dimension" of citizenship education in Canada: The complex interplay of theory, practice, and context. *Citizenship, Teaching and Learning*, Vol. 5, No. 2, pp. 16-34.
- Faour, M. and Muasher, M. 2011. *Education for Citizenship in the Arab World: Key to the Future*. Washington, DC, Carnegie Endowment for International Peace. http://carnegieendowment.org/files/citizenship_education.pdf [Accessed 19 April 2015.]
- Faour, M. and Muasher, M. 2012. *The Arab World's Education Report Card: School Climate and Citizenship Skills*. Washington, DC, Carnegie Endowment for International Peace.
- Freire, P. 1970. *Pedagogy of the Oppressed*. London and New York, Continuum.
- Fullan, M. and Langworthy, M. 2014. *A Rich Seam: How New Pedagogies Find Deep Learning*. London, Pearson.
- Gaudelli, W. (ed.). 2003. *World Class: Teaching and Learning in Global Times*. Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum Associates.
- Gay, G. 2000. *Culturally Responsive Teaching. Theory, Research and Practice*. New York, Teachers College Press.
- Hahn, C. 1998. *Becoming Political: Comparative Perspectives on Citizenship Education*. Albany, NY, State University of New York Press.
- Harshman, J., Augustine, T. and Merryfield, M. (eds). 2015. *Research in Global Citizenship Education*. Information Age Publishing, Inc.
- Heater, D. 2002. *World Citizenship: Cosmopolitan Thinking and Its Opponents*. London, Continuum.
- Held, D. 1999. The transformation of political community: Rethinking democracy in the context of globalisation. Shapiro, I. and Hacker-Gordon, C. (eds), *Democracy's Edges*. Cambridge, England, Cambridge University Press.
- Hicks, D. and Holden, C. 2007. *Teaching the Global Dimension: Key Principles and Effective Practice*. London, Routledge, Taylor and Francis Group.

- Hooks, B. 1994. *Teaching to Transgress? Education as the Practice of Freedom*. London and New York, Routledge.
- Ibrahim, T. 2005. Global citizenship education: Mainstreaming the curriculum? *Cambridge Journal of Education*, Vol. 35, No. 2, pp. 177-194.
- Ichilov, O. 1998. Patterns of citizenship in a changing world. Ichilov, O. (ed.), *Citizenship and Citizenship Education in a Changing World*. London, The Woburn Press, pp. 11-27.
- Isin, E. F. 2009. Citizenship in flux: the figure of the activist citizen. *Subjectivity*, Vol. 29, pp. 367-388.
- Jorgenson, S. and Shultz, L. 2012. Global citizenship education in post-secondary institutions: What is protected and what is hidden under the umbrella of GCE? *Journal of Global Citizenship and Equity Education*, Vol. 2, No. 1, pp. 1-22.
- Kiwan, D. 2008. *Education for Inclusive Citizenship*. London and New York, Routledge.
- Kiwan, D. 2014. Emerging forms of citizenship in the Arab world. Isin, E. and Nyers, P. (eds), *Routledge Global Handbook of Citizenship Studies*. London and New York, Routledge.
- Kiwan, D. with Starkey, H. (eds). 2009. Civil society, democracy and education. *Education, Citizenship and Social Justice*, Vol. 4, No. 2. Kolb, D. A. 1984. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall.
- Ladson-Billings, G. 1995. But that's just good teaching! The case for culturally relevant pedagogy. *Theory into Practice*, Vol. 34, No. 3, pp. 159-165.
- Lee, W.O. 2008. The development of citizenship education curriculum in Hong Kong after 1997: Tensions between national identity and global citizenship. Grossman, D., Lee, W.O. and Kennedy, K. (eds), *Citizenship Curriculum in Asia and the Pacific*. The Netherlands, Springer.
- Lee, W.O. 2012. Learning for the future: The emergence of lifelong learning and the internationalization of education as the fourth way? *Educational Research for Policy and Practice*, Vol. 11, No. 1, pp. 53-64.
- Longview Foundation. 2008. *Teacher Preparation for the Global Age: The Imperative for Change*. Silver Spring, MD, Longview Foundation for Education in World Affairs and International Understanding Inc. <http://www.longviewfdn.org/files/44.pdf> [Accessed 19 April 2015.]
- Mansilla, V.B. and Jackson, A. 2011. *Educating for Global Competence: Preparing Our Youth to Engage the World*. E. Omerso (ed.). New York, Asia Society and the Council of Chief State School Officers. <http://asiasociety.org/files/book-globalcompetence.pdf> [Accessed 19 April 2015.]
- Marshall, T. H. 1949. *Citizenship and Social Class*. London, Pluto Press.
- McLean, L., Cook, S. and Crowe, T. 2006. Educating the next generation of global citizens through teacher education, one new teacher at a time. *Canadian Social Studies Journal*, Vol. 40, No. 1, pp. 1-7.

- Merryfield, M. 2000. Why aren't teachers being prepared to teach for diversity, equity, and global interconnectedness? A study of lived experiences in the making of multicultural and global educators. *Teaching and Teacher Education*, Vol. 16, pp. 429-443.
- Merryfield, M., Jarchow, E. and Pickert, S. (eds). 1996. *Preparing Teachers to Teach Global Perspectives: A Handbook for Teacher Educators*. Thousand Oaks, CA, Corwin Press.
- Montemurro, D., Gambhir, M., Evans, M. and Broad, K. (eds). 2014. *Inquiry into Practice: Learning and Teaching Global Matters in Local Classrooms*. Toronto, ON, Ontario Institute for Studies in Education.
- Mortimore, P. 1999. *Understanding Pedagogy and Its Impact on Learning*. London, Paul Chapman.
- Nagda, B., Gurin, P. and Lopez, G. 2003. Transformative pedagogy for democracy and social justice. *Race, Ethnicity and Education*, Vol. 6, No. 2, pp. 165-191.
- Nelson, J. and Kerr, D. 2006. *Active Citizenship in INCA Countries: Definitions, Policies, Practices and Outcomes* (Final Report). Qualifications and Curriculum Authority (England), National Foundation for Educational Research, and International Review of Curriculum and Assessment Frameworks (INCA). <https://www.nfer.ac.uk/publications/QAC02/QAC02.pdf> [Accessed 19 April 2015.]
- Niens, U. and Reilly, J. 2012. *Education for global citizenship in a divided society? Young people's views and experiences*. *Comparative Education*, Vol. 48, No. 1, pp. 103-118.
- Noddings, N. (ed.). 2005. *Educating Citizens for Global Awareness*. Boston, Teachers College Press.
- Nussbaum, M. 2002. Education for citizenship in an era of global connection. *Studies in Philosophy and Education*, Vol. 21, pp. 289-303.
- Osborne, K. 2001. Democracy, democratic citizenship, and education. Portelli, J.P. and Solomon, R.P. (eds), *The Erosion of Democracy in Education*. Calgary, AB, Detselig Enterprises, pp. 29-61.
- Osler, A. and Starkey, H. 2005. *Changing Citizenship: Democracy and Inclusion in Education*. Maidenhead, England, Open University Press.
- Osler, A. and Starkey, H. 2006. *Cosmopolitan Citizenship, Changing Citizenship: Democracy and Inclusion in Education*. Maidenhead, England, Open University Press.
- O'Sullivan, M. and Pashby, K. 2008. *Citizenship Education in the Era of Globalization: Canadian Perspectives*. Rotterdam, The Netherlands, Sense Publishers.
- Oxley, L. and Morris, P. 2013. Global citizenship: A typology for distinguishing its multiple conceptions. *British Journal of Educational Studies*, Vol. 61, pp. 301-325.
- Parker, W. (ed.). 1995. *Educating the Democratic Mind*. Albany, NY, State University of New York Press.
- Peters, M. A., Britton, A. and Blee, H. (eds). 2008. *Global Citizenship Education: Philosophy, Theory and Pedagogy*. Rotterdam, The Netherlands, Sense Publishers.

- Pigozzi, M. J. 2006. A UNESCO view of global citizenship education. *Educational Review*, Vol. 58, No. 1, pp. 1-4.
- Pike, G. 2000. Global education and national identity: In pursuit of meaning. *Theory into Practice*, Vol. 39, No. 2, pp. 64-73.
- Pike, G. 2008. Reconstructing the legend: Educating for global citizenship. Abdi, A. and Shultz, L. (eds), *Educating for Human Rights and Global Citizenship*. New York, State University of New York Press, pp. 223-237.
- Pykett, J. 2010. Citizenship education and narratives of pedagogy. *Citizenship Studies*, Vol. 14, No. 6, pp. 621-635.
- Quaynor, L. 2012. Citizenship education in post-conflict contexts: A review of the literature. *Education Citizenship and Social Justice*, Vol. 7, No. 1, pp. 33-57.
- Quezada, R. L. (ed.). 2010. Internationalization of teacher education: Creating globally competent teachers and teacher educators for the 21st century. *Teaching Education*, Vol. 21, No. 1.
- Reardon, B. 1988. *Comprehensive Peace Education. Educating for Global Responsibility*. New York, Teachers College Press.
- Reilly, J. and Niens, U. 2013. Global citizenship as education for peacebuilding in a divided society: Structural and contextual constraints on the development of critical dialogic discourse in schools. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*.
- Richardson, G. H. and Abbott, L. 2009. Between the national and the global: Exploring tensions in Canadian citizenship education. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, Vol. 9, No. 3, pp. 377-394.
- Schattle, H. 2008. *The Practices of Global Citizenship*. Lanham, MD, Rowman and Littlefield.
- Shultz, L. 2007. Educating for global citizenship: Conflicting agendas and understandings. *The Alberta Journal of Educational Research*, Vol. 53, No. 3, pp. 248-258.
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Kerr, D. and Losito, B. 2010. *2010 Initial Findings from the IEA Civic and Citizenship Education Study*. Amsterdam, International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
- Sipos, Y., Battisti, B. and Grimm, K. 2008. Achieving transformative sustainability learning: Encouraging head, hands and heart. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, Vol. 9, No. 1, pp. 68-86.
- Stevick, D. and Levinson, B. 2007. *Reimagining Civic Education: How Diverse Societies Form Democratic Citizens*. Lanham, MD, Rowman and Littlefield.
- Torney-Purta, J., Schwille, J. and Amadeo, J. (eds). 1999. *Civic Education across Countries: Twenty-four National Case Studies from the IEA Civic Education Project*. Amsterdam, International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).

- Torres, C.A. 2010. Education, power and the state: Dilemmas of citizenship in multicultural societies. Alexander, H., Pinson, H. and Yonah, Y. (eds), *Citizenship Education and Social Conflict*. London, Routledge, pp. 61-82.
- UNESCO. 2013. Global Citizenship Education. An emerging perspective. Outcome document of the Technical Consultation on Global Citizenship Education. Paris, UNESCO.
- UNESCO. 2013. *Intercultural Competencies. Conceptual and operational framework*. Paris, UNESCO.
- UNESCO. 2014. *Global Citizenship Education. Preparing Learners for the Challenges of the 21st Century*. Paris, UNESCO.
- UNESCO. 2014. *Teaching Respect for All*. Paris, UNESCO.
- Warwick, P. 2008. Talking through global issues: A dialogue based approach to CE and its potential contribution to community cohesion. citizED. <http://www.citized.info/pdf/commarticles/Paul%20Warick%20from%20Cathie%20April%2008.pdf> (Accessed 20 April 2015.)
- Westheimer, J. and Kahne, J. 2004. What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, Vol. 41, No. 2, pp. 237-269.
- Wintersteiner, W. 2013. Global Citizenship Education. Grobbauer, H. (ed), *Global Learning in Austria. Potential and Perspective*. *Aktion & Reflexion*, Vol 10, pp.18-29.

Bilag 3: Liste over deltagere i pilotforsøg

Land	Koordinator	Bedømmer
Canada	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marie-Christine Lecompte National koordinator, ASP-net 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Chad Bartsch, lærer, Queen Elizabeth High School ■ Robert Mazzotta, ledende medarbejder, Albertas lærerforening og koordinator for Alberta-provinsen, ASP-net
Libanon	<ul style="list-style-type: none"> ■ Fadi Yarak, generaldirektør for uddannelse, Ministeriet for undervisning og videregående uddannelse 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Specialist i læseplaner Uddannelsesplanlægger Ministeriet for undervisning og videregående uddannelse
Mexico	<ul style="list-style-type: none"> ■ Olivia Flores Garza ASP-net koordinator 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Gina A. Decanini, lærer, Americano Anáhuac Primary School ■ Dan Lester Mota Martínez, lærer, Americano Anáhuac Primary School ■ Gloria Laura Soto Cantú, koordinator, Americano Anáhuac Primary School ■ Andrés Bolaños, akademisk direktør, FORMUS Secondary School ■ Susana Jara, lærer, FORMUS Secondary School ■ Mónica Rodríguez, lærer, FORMUS Secondary School ■ Dennis Jael Flores Toletino, lærer, High School no. 7, Universidad Autónoma de Nuevo León ■ María de Lourdes Aguirre Martínez, koordinator, High School no. 7, Universidad Autónoma de Nuevo León
Sydkorea	<ul style="list-style-type: none"> ■ Jeongmin Eom Leder af forsknings- og udviklingsteamet, APCEIU ■ Hyo-Jeong Kim, assisterende programspecialist ■ Seulgi Kim, assisterende programspecialist ■ Jihong Lee, assisterende programspecialist 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ekspert i udarbejdelse af læseplaner: Soon-Yong Pak, Daehoon Jho, Young-gi Ham, Dawon Kim, Yeolkwan Sung, Geunho Lee ■ Lærere med omfattende erfaring i udarbejdelse af læseplaner og lærebøger: Sang-hee Han, Heungsoon Lee, Sangyong Park, Seong-ho Bae, Byung-seop Choi ■ Førrende lærere inden for undervisning i globalt medborgerskab, udpeget af undervisningsministeriet: Sun-Young Han, Hye-kyung Son, Won-hyang Lee, Jae-wha Choi, Sang-Joo Hwang, Yang-mo Kim, Hee-jeong Kim, Mi-na Song, Dong-hyuk Kim, Mi-hee Lee, Seong-mi Bae, Eun-young Kim, Seong-joon Jo, Tae-hoon Kim, Hyo-kyung Hwang, Ji-a Yoon, Ae-kyung Jeong, Yo-han Lee, Mi-ja Jeon, Seon-ryeong Lee, Young-a Im, Min-kyung Kim, Sang-soon Jang, Yeon-jeong Lee, Young-bae Ji, Seong-mi Hong, Kyung-ran Ko, Kwang-hee Moon, Geum-hong Park, Jeong-lee Kang, Yoon-suk Hwang, Kyu-dae Lee, Kyung-suk Lee, Byung-nam kwak, Mi-soon Chu
Uganda	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rosie Agoi ■ ASP-net national koordinator og vicegeneralsekretær, Ugandas UNESCO-nationalkommission 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Dhabangi Charles, lærer og ASP-net koordinator, Kamuli Boys Primary School ■ Otwaio Richard, lærer og ASP-net koordinator, ■ Mt St Mary's College, Namagunga

Undervisning i globalt medborgerskab skal være transformativ, således at eleverne tilegner sig den viden, de færdigheder, værdier og holdninger, som er nødvendige for, at de kan bidrage til en mere inklusiv, retfærdig og fredelig verden. Denne publikation med titlen "Undervisning i globalt medborgerskab: Temaer og læringsmål" er den første pædagogiske vejledning fra UNESCO om læring og undervisning i globalt medborgerskab. Vejledningen indeholder forslag til, hvordan der i praksis kan arbejdes med læring i globalt medborgerskab i undervisningen med konkrete idéer til temaer til forskellige alderstrin og læringsudbytte, der let kan tilpasses lokale kontekster. Vejledningen er tænkt som en ressource for undervisere, dem der udarbejder læseplaner, lærere samt beslutningstagere, men den kan også være nyttig for andre aktører på uddannelsesområdet i ikke-formelle og uformelle læringsmiljøer.

Den danske
UNESCO-nationalkommission

FN's organisation
for uddannelse, videnskab,
kultur og kommunikation
og information

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

국제연합
교육과학문화기구

Med støtte fra

APCEIU

Asia-Pacific Centre of
Education for International Understanding
under the auspices of UNESCO

유네스코 아시아태평양 국제이해교육원

9 789230 000301